

Oslo

Velferdsetaten

«Utrygg markeds plass»

En kartlegging av det åpne rusmiljøet
i Brugata/Storgata i Oslo sentrum

HKH rapport
2020

A photograph showing a person's legs and hands. The person is sitting on a dark, textured surface, possibly asphalt. They are holding a lighter in their right hand and lighting a spoon held in their left hand. A syringe lies on the ground nearby. The scene is dimly lit, with a strong light source from the left creating a bright glow on the person's hands and the spoon.

Forord

Åpne rusmiljø med kjøp, salg og bruk av illegale rusmidler har vært en del av bylivet i Oslo sentrum siden slutten av 1960-tallet. Miljøene har beveget seg geografisk gjennom alle disse årene. Omfang og uttrykk har til dels endret seg. Når omfanget blir stort og sjenansen for innbyggere og næringsliv tiltar, øker behovet for handling. Årelang erfaring og en lang rekke ulike tilbud og tiltak har gitt oss mye kunnskap om åpne rusmiljø.

Siden 2011 har Oslo kommune vektlagt en kunnskapsbasert tilnærming som også Oslo politi og andre aktører har sluttet seg til. Gjennom sentrumsarbeidet har strategien vært å både gi god hjelp og å ha kontrolltiltak. En økende erkjennelse av sammenhengene mellom åpne rusmiljø og tilbudene som gis, har medført et ønske om å desentralisere og gi god hjelp nær der brukerne bor.

En viktig erkjennelse er at slike strategier må ha et langsiktig perspektiv. Det tar tid å få til større og strukturelle endringer. Siden 2011 har det skjedd mye positivt, men vi ser også at vi har mye igjen. Samtidig har de åpne rusmiljøene flyttet seg østover i sentrum og et av områdene som de siste årene har blitt preget av åpne rusmiljø er områdene i og rundt Brugata og Storgata. I tillegg til at Uteseksjonens sommer-tellinger viser at miljøet har vokst i omfang, får vi tilbakemeldinger på at forholdene innad i rusmiljøet er preget av vold, trusler og utrygghet. Næringslivet og andre aktører i området melder om både sjenanse og andre utfordringer knyttet til det åpne rusmiljøet.

Med ekstra midler fra byrådet satte Velferdsetaten fra 2019 inn ekstra tiltak i området gjennom økt tilstedeværelse fra Uteseksjonen og trivsels-vektore. På oppdrag fra byrådet utarbeider Velferdsetaten nå et kunnskapsgrunnlag for et utendørs værested. Selv om vi vet mye gjennom innsatsen som gjøres hver dag, ønsker vi å hente inn mer kunnskap om miljøet og ikke minst høre hva de som er en del av miljøet selv mener om situasjonen. Derfor har jeg bedt Uteseksjonen om å gjøre en kartlegging av det åpne rusmiljøet i Brugata og Storgata. Resultatet av kartleggingen finner vi i denne rapporten, der vi også analyserer funnene og kommer med forslag til tiltak. Så vel funn som tiltak gjenspeiler de til dels store utfordringene vi møter i åpne rusmiljø hver dag.

Jeg vil benytte anledningen til å takke alle respondentene fra det åpne rusmiljøet som har delt sin kunnskap om seg selv, sine venner og miljøet forøvrig med oss.

Prosjektgruppen i Uteseksjonen fortjener en stor takk for sin innsats med kartlegging i en periode hvor vi også har måttet håndtere en pandemi.

Jeg vil rette en spesiell takk til Martin Steenland Gulbrandsen som har skrevet rapporten og Pål Grav som har vært prosjektleder. Som vanlig har vi fått god veiledning gjennom kartleggingsprosessen av Yvonne Larsen og Skule Wigenstad fra KoRus Oslo.

Denne rapporten blir nå en del av kunnskapsgrunnlaget for det videre arbeidet overfor det åpne rusmiljøet i Brugata og Storgata. For noen av funnene kan vi raskt komme i gang med foreslåtte tiltak. Andre funn må vi jobbe videre med sammen med andre aktører. Arbeidet bygger på en helhetlig tilnærming der vi skal ta mange hensyn samtidig for å gjøre byen vår bedre for alle som bor her.

*Merete Hanch-Hansen, avdelingsdirektør
Velferdsetaten*

Prosjektleder: Pål Grav
Skrevet av: Martin Steenland Gulbrandsen
Kartleggingsteam: Bernt Kristian Kristensen,
Lars André Sveberg, Liz Kristine Høivang,
Ola Tveiten, Raymond Johansen Ndure,
Thomas Barstad, Vigdis Rasten
Veiledere: Yvonne Larsen og Skule Wigenstad,
Korus Oslo
Illustrasjonsfoto: Nicolai Hjelseth og Istock
Design: Kikkut kommunikasjon
Trykk: Zoom Grafisk AS
Rapporten er finansiert gjennom midler fra Oslo kommune,
Helsedirektoratet og Kompetansesenter rus – Oslo
ISBN 978-82-93361-52-7 (print)
ISBN 978-82-93361-53-4 (digital)
Produksjonsår 2020

Sammendrag	6
1.0 Innledning	8
1.1 Bakgrunn for kartlegging	9
1.2 Kartleggingens mål	9
1.3 Avgrensninger	10
1.4 Kartleggingsprosess, metode og kilder	10
1.4.1 HKH-metoden	10
1.4.2 Metoder og kilder i kartleggingen	12
2.0 En kort historikk	16
2.1 Åpent rusmiljø i Oslo	17
3.0 Eksisterende tiltak	20
3.1 Sentrumsarbeidet	21
3.2 Velferdsetaten i Oslo kommune	22
3.2.1 Uteseksjonen i Oslo	22
3.2.2 Prindsen mottakssenter	25
3.2.3. Ekstra innsats i Brugata/Storgata	25
3.3 Politiet	26
3.4 Innsats rettet mot mindreårige i miljøet	27
3.5 Vektertjenester	27
3.6 Brukerorganisasjoner	28
3.7 Ideelle og frivillige organisasjoner	28
4.0 Funn	30
4.1 Omfang av personer med rusproblemer i Brugata/Storgata	31
4.2 Hovedårsaker til at personene oppholder seg i området	33
4.3 Fordeler og ulemper ved å oppholde seg i Brugata/Storgata	34
4.3.1 Fordeler ved å være i Brugata/Storgata	34
4.3.2 Ulemper ved å være i Brugata/Storgata	35
4.4 Hvor oppholder personene tilknyttet dette rusmiljøet ellers seg	37
4.5 Hva skal til for at man benytter andre steder	38
4.6 Sentrumsarbeidet	38
4.7 Politiets innsats	40
4.8 Vektertjenester	40
4.9 Brukerorganisasjonene	41
5. Analyse	42
5.1 Trygghet	43
5.1.1 Tilstedeværelse i Brugata/Storgata	43
5.1.2 Årsaker til vold og utrygghet	43
5.1.3 Dialog og kommunikasjon	44
5.1.4 Bortvisning og oppholdsforbud som virkemiddel	44
5.1.5 Våpenkontroll	46
5.2 Skadereduksjon	46
5.2.1 Legemiddelassistert rehabilitering (LAR)	46
5.2.2 Brukerrom	48
5.2.3 Lavterskeltilbud	48
5.3 Sentrumsarbeidet	49
6.0 Forslag til handlingsplan	50
7.0 Referanseliste	56
8.0 Vedlegg	58

Sammendrag

Denne kartleggingsrapporten baserer seg på en stor mengde ulike muntlige og skriftlige kilder. Spørreundersøkelse og intervju med brukere av rusmiljøet er sentrale kilder. I tillegg er det innhentet informasjon fra næringsdrivende og ulike innsatser som retter seg mot miljøet.

Brugata/Storgata er det største åpne rusmiljøet i Oslo og hver dag er det ansamlinger av personer i området. Antallet kan variere fra relativt få og opp til 100 personer på det meste. Om sommeren er det i gjennomsnitt tett opptil 60 personer i området på dagtid. Antallet er avhengig av tidspunkt på døgnet, årstid, været og ikke minst politiets tilstedeværelse. Omfanget har de siste tre årene vært relativt stabilt. Størst aktivitet er det midt på dagen, men det er varierende aktivitet her gjennom hele døgnet.

Miljøet består hovedsakelig av personer over 25 år, men aldersgruppen 18 – 25 år er også representert og økende i antall. Mindreårige påtreffes også i miljøet og disse vies ekstra oppmerksomhet fra ulike instanser. Tre av fire i miljøet er menn. Om lag en tredel av brukerne har annen tilhørighet enn Oslo.

Personene er i miljøet primært for å kjøpe eller selge illegale rusmidler. De mest etterspurte rusmidlene er heroin, amfetamin, benzodiazepiner og cannabis. Bruk av rusmidler foregår enten i selve området eller i tilstøtende gater og områder og er ofte til sjenanse for næringsdrivende og innbyggere generelt. Sekundært kommer brukerne i miljøet sammen fordi området også fungerer som et sosialt treffsted. Det oppleves

som praktisk at det finnes en rekke lavterskeltilbud i nærheten, men dette oppgis ikke som hovedgrunnen for å oppsøke området. Svært mange er gjengangere og oppsøker miljøet flere ganger i uka. Det brukes også ulike alternative steder til Brugata/Storgata for illegal omsetning, men denne sentrale «markedsplassen» for rusmidler foretrekkes helt klart fordi ingen andre steder er i nærheten av å tilby det samme.

Brukere av miljøet er opptatt av egen sikkerhet, og mange opplever miljøet som utrygt, spesielt på sein kveld og natt. Voldshendelser er utbredt, og mange velger å bevæpne seg for sin egen sikkerhet. Flere næringsdrivende i området er negativt berørt av enkeltpersoner som har en grenseløs atferd og som ikke er i stand til å innordne seg. Tilstedeværelse i form av oppsøkende arbeid oppleves som trygghets-skapende og blir høyt verdsatt. Rapporten omhandler forhold som utløser de største konfliktene i miljøet og ser også på ulike innsatser og tilnærmingsmåter fra politi og andre som kan bidra til å gjøre området tryggere for alle.

Et formalisert samarbeid mellom kommune, politi og frivillige organisasjoner har eksistert i ni år. Samarbeidet har ført til mye positivt i form av bedre informasjons-utveksling og koordinering, men det har vært lite fremdrift i arbeidet med desentralisering samtidig som de åpne rusmiljøene i sentrum vokser i omfang. I lys av målsettinger og strategier for å oppløse miljøet og hindre rekruttering etterlyser samarbeidsaktørene en grundig gjennomgang av sentrumsarbeidet.

1.0 Innledning

1.1 Bakgrunn for kartlegging

De senere år har det tyngste åpne rusmiljøet i Oslo sentrum reetablert seg i Brugata og Storgata. Et åpent rusmiljø i Oslo sentrum er problematisk for både brukere av miljøet selv og næringslivet, og er til sjenanse for byens innbyggere. Utfordringene som et åpent rusmiljø gir er på ingen måte nye, men det ble vurdert at det nå var tid for å innhente en mer oppdatert informasjon om området Brugata/Storgata. Det ble besluttet å gjennomføre en kartlegging ved bruk av metodikken Hurtig Kartlegging og Handling (HKH).

Målet med kartleggingen er å innhente informasjon fra alle relevante aktører om hva som er utfordringene og behovene til de ulike interessentene. En viktig del av kartleggingen vil være å få frem stemmene til personer som oppsøker og bruker det åpne rusmiljøet i Brugata/Storgata. Målet er at tiltak som allerede eksisterer eller nye som settes i gang kan tilpasses målgruppen på best mulig måte og samtidig ivareta de overordnede målene om å redusere omfanget av miljøet.

Oppdragsgiver for denne kartleggingen er Velferdsetaten ved avdelingsdirektør for Avdeling for forebygging og sentrumsarbeid.

1.2 Kartleggingens mål

Målgruppen for kartleggingen er primært personer som oppholder seg i Brugata/Storgata og med det tar del i det åpne rusmiljøet. Målsettingen er å samle kunnskap om miljøet fra alle interessenter, også fra brukerne av rusmiljøet selv. I følge mandatet skal kartleggingen inneholde:

- Informasjon om omfang av personer med rusproblemer i Brugata/Storgata
- Hovedårsaker til at personene oppholder seg i området
- Fordeler og ulemper, samt utfordringer med å være der
- Informasjon om hvor personene tilknyttet dette rusmiljøet ellers oppholder seg og hva som skal til for at de benytter andre steder

Avslutningsvis presenteres forslag til handlingsplan. Det er lagt vekt på at forslagene skal være konkrete og realistiske.

1.3

1.3 Avgrensninger

Mandatets klare avgrensning til et spesifikt område gjør at det også blir naturlig å avgrense rapporten. Samtidig er personer i aktiv rus en sammensatt gruppe, og rusfeltet generelt er et stort og sammensatt felt. Det er mange viktige forhold som har påvirkning for personer som oppsøker Brugata/Storgata som denne rapporten ikke har hatt mulighet til å ta med. Rapporten har ikke, eller i liten grad, tatt for seg: Tilbud til unge, rekruttering til rusmiljøene, behandlingsapparatet inkludert ettervern, boligforhold, NAV og andre sosiale tjenester lokalt, væresteder, kriminalomsorgen, spredning og oppløsning av rusmiljøet, rusreformen og at det finnes flere rusmiljøer som interagerer, med forskjellige behov og innsatser.

1.4

1.4 Kartleggingsprosess, metode og kilder

1.4.1 HKH-metoden

Hurtig Kartlegging og Handling (HKH) ble utviklet av KoRus Vest – Bergen i samarbeid med Utekontakten i Bergen fra 2001. HKH bygger på kartleggingsmetoden Rapid Assessment and Response (RAR) som har blitt brukt for å kartlegge folkehelse spørsmål i flere land. RAR ble utviklet av Verdens Helseorganisasjon og metoden har fokus på hurtighet, handling og metodetriangulering. HKH som kartleggingsmetode er tilpasset kartlegging av sosiale og helsemessige problemområder i Norge. KoRus Vest – Bergen har utarbeidet en manual for bruk av HKH-metoden (2007). Denne er senest revidert i samarbeid med det nasjonale nettverket for HKH i 2014 (KoRus Vest – Bergen, 2014).

HKH-metodikken forutsetter at både det aktuelle problemområdet og pågående og relevant innsats som retter seg inn mot problemområdet kartlegges. Målet er at kartleggingen skal gjennomføres relativt raskt, og basert på de behov som avdekkes, kunne ut i forslag om konkrete tiltak. Informasjon innhentes gjennom en kombinasjon av ulike kvalitative og kvantitative metoder, såkalt metodetriangulering. Dette bidrar til at funn kan valideres gjennom kryssjekking av kilder og metoder. I en HKH er det ikke vitenskapelig perfektjon som er målet, men heller å sikre kunnskap om et problemområde som kan legges til grunn for å foreslå gjennomførbare og dagsaktuelle tiltak.

Kartleggingsarbeidet i det åpne rusmiljøet i Brugata/Storgata ble igangsatt i januar 2020. Ambisjonen var å være ferdig med rapporten i slutten av april. Midt i kartleggingen inntraff Covid-19, og arbeidet ble lagt på is en periode. I april ble kvalitative intervjuer gjennomført, da det igjen var mulig å få til dette i henhold til smittevernregler. Rapporten ble slutført i juni 2020.

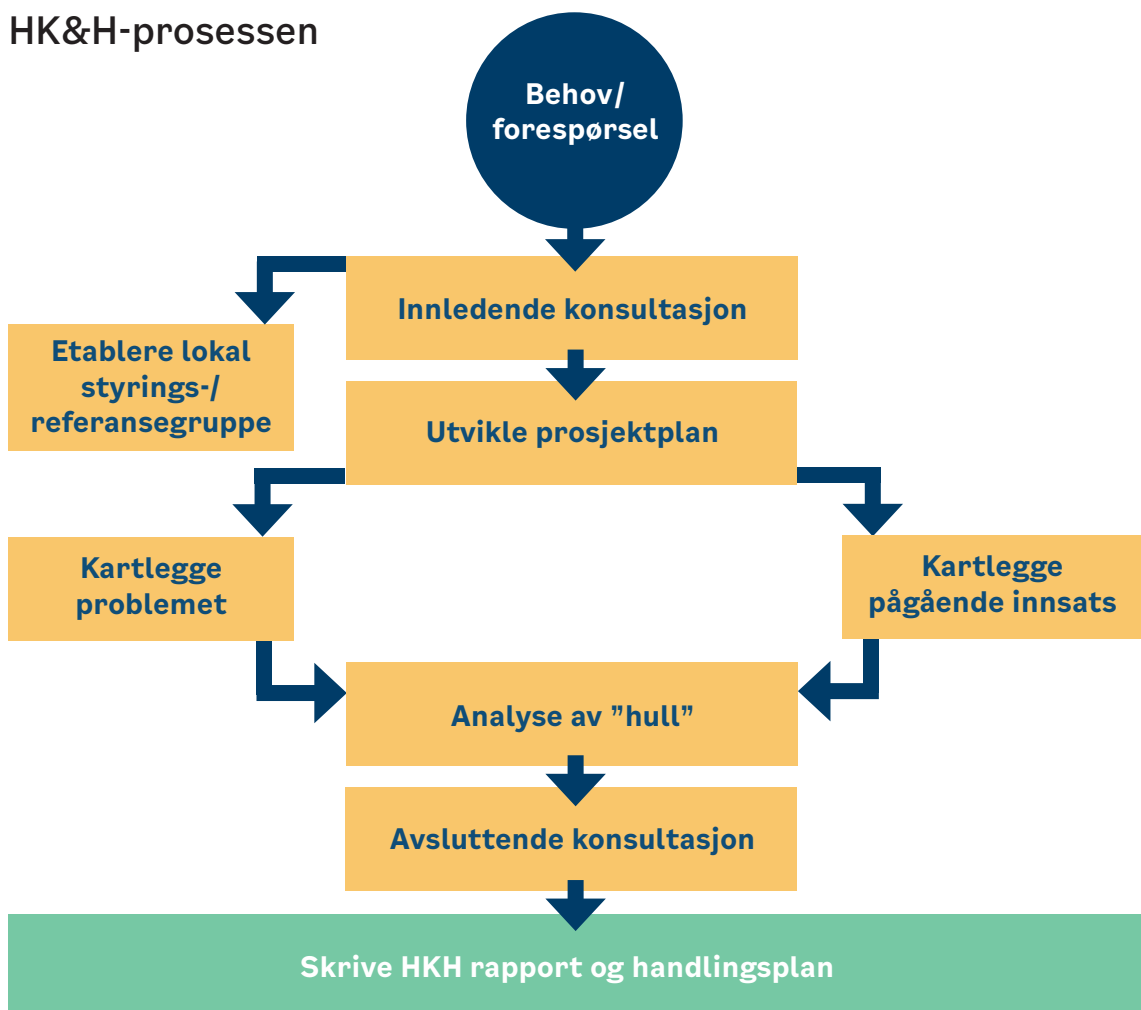
Kartleggingsteamet har bestått av ni medarbeidere ved Uteseksjonen. Tre av disse arbeider som erfaringskonsulenter og har egen erfaring fra åpne rusmiljøer. Prosjektleder har vært Pål Grav og rapporten er skrevet av Martin Steenland Gulbrandsen. Yvonne Larsen og Skule Wigenstad ved Korus Oslo har vært veiledere. Styringsgruppen har bestått av Merete Hanch-Hansen, avdelingsdirektør for forebygging og sentrumsarbeid i Velferdsetaten, Børge Erdal, seksjonsleder ved Uteseksjonen, Tore Soldal, politistasjonssjef sentrum, Marta Bjørke, seksjonsleder ved Prindsen Mottaks-senter, Frode Woldsund, regionleder hos Frelsesarmeen og Kenneth Arctander, daglig leder i brukerorganisasjonen RIO.

1.4.2 Metoder og kilder i kartleggingen

Innledende konsultasjon

I tråd med HKH-metodikken inviterte vi til innledende konsultasjon ved oppstart av kartleggingen. Innledende konsultasjon er et stormøte der alle relevante aktører og interessenter blir invitert. 40 personer fra ulike virksomheter deltok på møtet den 14. februar 2020. Målet for kartleggingen ble presentert, og utvalgte deltakere med spesiell nærhet til målgruppen og problemområdet holdt korte innlegg fra sine ståsteder. Disse var politiet, Gunerius kjøpesenter, Prindsen mottakssenter, Uteseksjonen, koordinator for sentrumsarbeidet og Foreningen for Human Narkotikapolitikk (FHN). Etter innleggene ble det avholdt gruppediskusjoner. I gruppene ble det innhentet informasjon om deltakernes kjennskap til målgruppen og etterspurt innspill til hva og hvem kartleggingen burde fokusere på. Alle gruppene presenterte diskusjonene de hadde hatt og notater fra dette ble tatt med i det videre arbeidet.

HK&H-prosessen

Kartlegging av aktuelle aktører

Informasjon om ulike aktører som har aktuelle tilbud rettet mot målgruppen ble innhentet i den innledende konsultasjon og senere i samtaler med samarbeidsinstanser og personer i målgruppen. Det vises til vedlegg som gir en skjematisk oversikt over aktuelle organisasjoner med ulike lavterskeltilbud.

Skriftlig dokumentasjon og rapporter

Rapporter, artikler og annen litteratur som er relevant for problemstillingen med åpent rusmiljø er gjennomgått. Det vises her til referanselisten i avsnitt 6.0. Litteraturen på området inneholder både internasjonal forskning, byrådsaker, statusrapporter og tiltaksplaner fra Byrådsavdeling og Velferdsetaten, og en rekke status- og relevante evalueringsrapporter fra ulike aktører som Prindsen mottakssenter, politiet, Korus Oslo og Uteseksjonen Oslo. I tillegg er det brukt innhold fra feltrapporter fra Uteseksjonens arbeid i området.

Aktuell statistikk og dokumentasjon

Det er hentet ut tall fra Uteseksjonens rapporteringssystem. Tallene sier noe om omfanget av den registrerte kontakten Uteseksjonen har med målgruppen. I tillegg har vi brukt resultater fra «sommertellinger» som årlig gjennomføres av Uteseksjonen. Det er også gjennomgått statistikk fra brukerutstyrsutdeling ved Prindsen mottakssenter, omfang av bortvisninger gjort av politiet og vaktelskapet ved Gunerius.

Observasjoner og feltrapporter

Uteseksjonen skriver daglig rapporter fra det oppsøkende arbeidet i det aktuelle området. Et utvalg av feltrapporter fra 2019 og 2020 er gjennomgått og systematisert med fokus på hvilke tema og dialog Uteseksjonen har med målgruppen og beskrivelser av hva som skjer i området.

Intervju med aktører fra tjenester som jobber med målgruppen

Det er gjennomført video- intervjuer med de fleste aktørene som deltar i sentrumsarbeidet. Intervjuene ble av praktiske grunner gjennomført i to omganger med en gruppe bestående kommunale aktører og politi og en gruppe med ideelle organisasjoner. Et lignende intervju er også gjennomført med flere brukerorganisasjoner som arbeider med rusrelaterte spørsmål.

Spørreundersøkelse blant brukerne

Kartleggingsteamet utarbeidet en spørreundersøkelse rettet mot brukere av miljøet. Den inneholdt 27 spørsmål, og med mulighet for 9 tilleggsspørsmål avhengig av hvilke svar som ble avgitt. SurveyXact ble brukt som verktøy for innsamling av data. Dette muliggjorde at undersøkelsen kunne gjennomføres på gateplan med bruk av nettbrett. Undersøkelsen ble gjennomført i april og før pandemien inntraff. Våre medarbeidere var ute med nettbrettet mellom klokken 09.00 og 21.00.

Personer som bare oppholder seg i miljøet på sein kveld og natt er ikke inkludert i dette materialet. Utvalget av informanter har vært tilfeldig og hovedsakelig basert på om den enkelte var villig til å svare. Anslagsvis en av tre personer som ble spurt om å delta samtykket til dette. Så godt det har latt seg gjøre, og for å sikre representativiteten, er det lagt vekt på å få variasjon i alder, kjønn og etnisitet hos informantene. Likevel viser det seg at vi har fått få svar fra personer mellom 18 og 25 år. Ut fra det vi erfarte kan en mulig forklaring være at mange unge voksne av flere grunner ikke ville medvirke. Blant annet oppga de dårlig tid når de ble spurt. Spørsmålene var stilt på norsk, noe som medførte at personer som ikke forstår norsk ikke har deltatt i undersøkelsen.

51 personer deltok i spørreundersøkelsen, hvorav 45 personer svarte på alle spørsmålene, og seks personer svarte på deler av den.

Intervjuer med personer i målgruppa

Det ble gjennomført intervjuer med seks personer fra miljøet. Intervjuene ble gjennomført i april/mai. Utvalgskriteriene var for det første at intervjuobjektet gjennom egen tilstedeværelse hadde god kjennskap til rusmiljøet og for det andre at rusnivået på gjeldende tidspunkt ble vurdert som akseptabelt ut fra målsettingen. I praksis ble det rekruttert informanter som Uteseksjonens medarbeidere allerede hadde en relasjon til og som ut fra dette ble vurdert som representative intervjuobjekter.

Formen på intervjuet var semi-strukturert og basert på en egenutarbeidet intervju-guide. Intervjuene ble gjennomført av to medarbeidere, der en hadde dialog, samtidig som den andre noterte. Det ble ikke tatt opp lyd.

Metodiske og etiske forhold

Som det er redegjort for over knytter det seg en rekke metodiske problemstillinger til informasjonsinnhenting fra en rusbelastet målgruppe. Det handler om hvordan utvalget er rekruttert, om det er representativt og ikke minst om de svar som avgis er gyldige og troverdige. I hvilken grad farges svarene av at det er kjente sosialarbeidere som innhenter informasjonen? Hvordan spiller dagsformen og rusnivået inn på svarene? Ville Uteseksjonens oppsøkende virksomhet fått annen respons om andre hadde spurt? Det er selvsagt ikke lett å gi svar på dette uten å gjenta undersøkelsen og intervjuene med en annen aktør enn Uteseksjonen. Likevel er det vårt inntrykk at medarbeidere har tatt gode vurderinger underveis med tanke på rusnivået og tilstanden på informantene. Samtidig kan det være en styrke at kartleggerne har førstehånds kjennskap både til informanter og til miljøet. Inntrykket er at informantene har tatt undersøkelsen og intervjuet på alvor og gitt svar etter beste evne. Flere har også uttrykt takknemlighet over å ha fått anledning til å bidra i arbeidet vårt.

Deltakelse i intervjuet har utløst gavekort på kr 200,- i tillegg til litt enkel bevertning. Deltakelse i spørreundersøkelsen har ikke medført noen ekstra goder.

Oppsøkere i Uteseksjonen har til vanlig en hjelperrolle i miljøet. En ny posisjon som

intervjuer kan potensielt føre til en rollekonflikt opp mot målgruppa. I denne settingen har vi imidlertid ikke opplevd den nye rollen som kartlegger som spesielt utfordrende eller konfliktfylt. Inntrykket er at kartleggingsrollen vår har blitt forstått og akseptert.

Unge under 18 år har ikke deltatt i undersøkelsen eller blitt intervjuet. Dette har vi utelatt av yrkesetiske årsaker. Uteseksjonen følger til vanlig opp de mindreårige som ferdes i dette miljøet svært tett. I tillegg til vår egen involvering med den unge innebærer dette ofte også bekymringsmelding til ansvarlig barnevernsmyndighet. Alternativt blir også politi involvert i dette arbeidet. Å bruke mindreårige i dette miljøet som informanter uten å gripe inn eller alternativt iverksette bekymringsmelding i ettertid av en informasjonsinnhenting, vurderes å være uetisk yrkesutøvelse.

Bearbeiding, tolkning og analyse av data

Alle data fra de ulike kildene er analysert hver for seg og gjennom metodetrianglering. Hovedanalysen sammenfatter den informasjonen vi sitter med om «problemområdet» og holder det opp mot hvordan ulike instanser håndterer problemene eller det som ofte benevnes som «den pågående innsatsen».

Avsluttende konsultasjon

Det avsluttende møtet med ulike relevante aktører ble avholdt 3. juni. På grunn av smittevern hensyn ble antall deltakere begrenset til 30 personer. De som deltok var representanter fra oppdragsgiver, styringsgruppa, HKH-teamet, omlag 15 relevante aktørene: politi, vektere, Kirkens bymisjon, Frelsesarmeen, psykisk helsetjeneste ved OUS, Pro Senteret, lokalt næringsliv og brukerorganisasjonene FHN og RIO. Funn fra kartleggingen ble presentert og det ble gitt rom for både spørsmål og utdypninger om temaene fra salen. Smittevern anbefalingene gjorde at meningsutvekslinger og diskusjon ble gjort i plenum og ikke i grupper som praksis tidligere har vært i denne typen møte. Av interessante tema fra diskusjonen kan nevnes: Sentrumsarbeidet, politiinnsatser og oppsøkende arbeid i miljøet med særlig vekt på trygghet og forebygging av vold.

2.0 En kort historikk

For å kunne sette kartleggingen og funnene av rusmiljøet i Brugata/Storgata i en kontekst, er det viktig å vite at situasjonen slik den er i dag ikke er noe nytt fenomen i Oslo sentrum. Området som kartlegges preges i all hovedsak av et åpent rusmiljø. Følgende blir utviklingen og noen viktige innsatser overfor det åpne rusmiljøet i Oslo sentrum kort presentert.

2.1 Åpent rusmiljø i Oslo

2.1

Den type rusmiljø som nå er i Brugata/Storgata hadde sin begynnelse på 60-tallet i Slottsparken, og har siden den gang flyttet seg fra Slottsparken og nedover Karl Johans gate i flere omganger. Etterhvert endte det åpne rusmiljøet på sjøsiden av Oslo Sentralstasjon, offisielt Christian Fredriks Plass, som ble kalt «Plata». Tilbakevendende klager fra blant annet forretningsdrivende gjorde at politiet intervenerte og miljøet ble spredt.

I 2006 gjennomførte Statens institutt for rusmiddelforskning (SIRUS) en evaluering av «Tiltaksplan for alternativer til rusmiljøene i Oslo sentrum» som ble lagt frem i 2003. Rapporten konkluderer med at prosjektet medførte et styrket tilbud til målgruppen, men at det overordnede målet med å løse opp miljøene av mennesker med rusproblemer i sentrum ikke kan sies å være nådd.

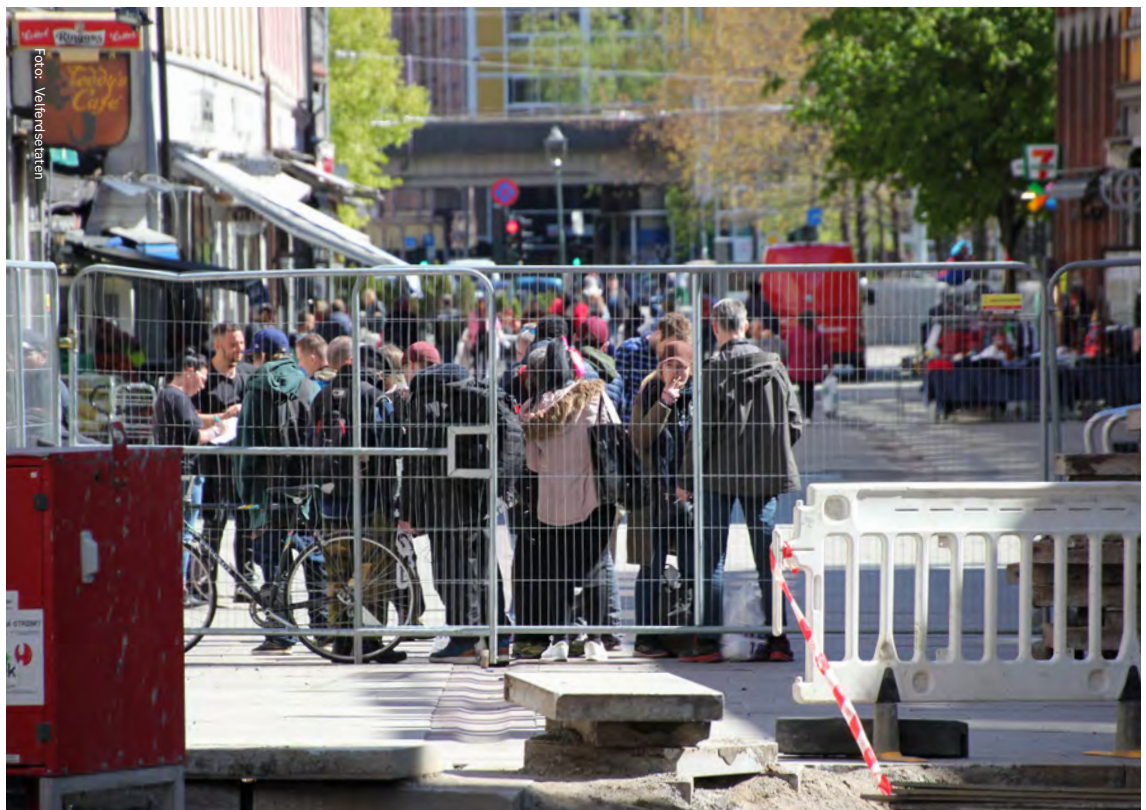
«...opprettelsen av sentrumsnære tiltak ikke bidrar til å holde rusmiddel-misbrukere unna sentrum – tvert imot – siden mange av værestedene, helse-tilbud og utdeling av brukerutstyr er lokalisert i sentrum»
(Olsen og Skretting, 2006:105).

Senere ble rapporten «Trygghet for alle i Skippergata» (2006) publisert som et samarbeidsprosjekt mellom Oslo politi, Oslo kommune, Kirkens bymisjon og Frelsesarmeen. Rapporten fant at det først og fremst var personer tilhørende det åpne rusmiljøet som opplevde utrygghet, frykt og utsettes for mest reell risiko. Publikum eller næringsdrivende i området opplever lite frykt, men derimot ubehag og mistrivsel.

Tiltaksplanen ble avviklet i 2009, men en del av tiltakene ble videreført og finnes fortsatt har i dag. En rekke tiltak og tilbud som booppfølging, ulike lavterskeltilbud og matservering, hjemreiseordning samt ulike samarbeid aktørerene seg i mellom har utviklet seg videre.

I perioden mellom 2001 og 2011, ble det altså gjennomført flere koordinerte innsatser opp mot åpne rusmiljø i sentrum. Innsatsene ble satt inn fordi situasjonen opplevdes som uholdbar både for personer som ferdes i områder med åpne rusmiljøer, og at situasjonen til personer i rusmiljøene opplevdes som problematisk.

Siste større koordinerte innsats er det som i dag kalles sentrumsarbeidet som ble iverksatt i 2011 og rusmiljøet flyttet seg gradvis østover til Brugata/Storgata der det er situert i dag.

3.0

Eksisterende tiltak

3.1 Sentrumsarbeidet

Politirådet, som er samarbeidsorganet mellom Oslo kommune og Oslo Politidistrikt, ble i 2010 enig om en felles og langvarig innsats for å forbedre forholdene i de åpne rusmiljøene i sentrum. Kommunen gikk etter dette «i dialog med frivillige organisasjoner, politi og helsemyndighetene i den hensikt å finne virkemidler for å bekjempe steder med åpen rusomsetning». Fra samme byrådssak framgår det at «... for byrådet har det vært uttalte målsettinger å hjelpe flere som er i miljøet, redusere rekrutteringen av ungdom fra hele landet til miljøet og skape en tryggere by for alle.»

Sentrumsarbeidet bygger på grunnprinsippene om både hjelp og kontroll, langsiktig perspektiv, tverrpolitisk enighet, dialog og desentralisering av lavterskeltjenester (se faktaboks side 20). Det ble nedsatt en administrativ styringsgruppe for sentrumsarbeidet på toppledernivå og gruppen fikk hovedansvar for oppfølging av en handlingsplan for arbeidet. Velferdsetaten fikk ansvar for det konkrete utøvende arbeidet og etablering av ulike samarbeidsfora etter behov. «Mandagsmøtet» i sentrumsarbeidet har siden den gang vært et fast møtepunkt for aktørene i sentrum. Det er Oslo kommune ved Velferdsetaten som koordinerer samarbeidet, og politiet som fasiliteter møtene.

Møtet har hatt ulike deltakere i de ni år det har fungert, men enkelte har deltatt fra starten av. I mandagsmøtet i dag møter: Oslo politidistrikt ved enhet sentrum, Avdeling forebygging og sentrumsarbeid (Velferdsetaten), Uteseksjonen (Velferdsetaten), Prindsen mottakssenter (Velferdsetaten), Sosial ambulant akuttjeneste (Helseetaten), Foreningen for human narkotikapolitikk, Fransiskushjelpen, Erlik Oslo, Kirkens Bymisjon, Rusmisbrukernes interesseorganisasjon, Oslo Universitetssykehus, Minoritetens interesseorganisasjon, Nydalen DPS (Psykisk helsevern voksen), Frelsesarmeen, Pro Sentret (Velferdsetaten) og Blå Kors.

I disse møtene utveksles informasjon og innsatser koordineres, samt at man har dialog om felles utfordringer.

Samarbeidsaktørene har også avholdt dagsseminarer, bortreiseseminarer og utvidete møter der utfordringer og problemstillinger i arbeidet har vært diskutert. Korus Oslo har her bidratt med prosessledelse og skriftlig oppsummeringsrapporter (Korus Oslo 2017 og 2018).

Faktaboks om sentrumsarbeidet:

Den faglige forankringen bygger på forskning og suksesskriterier funnet gjennom «Open drug scenes and overdose mortality – What to do?» (Waal, Clausen, Gjersing & Gossop, 2014):

- Kombinere kontrolltiltak og hjelpe- og omsorgstiltak
- Endre og gjensidig tilpasse rollene til politi, hjelpere og brukere
- Utvikle høy tilgjengelighet til lavterskel, som regel gjennom metadonprogrammer (substitusjon)
- Stenge eller aktivt forhindre at åpne narkotikamiljøer får utvikle seg, og gjøre en varig aktiv innsats for at disse miljøene ikke skal blomstre opp igjen
- Bidra til at bruk og salg av narkotiske stoffer spres, i motsetning til at det skal foregå på konsentrerte områder
- Utvikle en grunnleggende aksept av brukerne, også dem som ikke evner eller vil stoppe bruken av ulovlige rusmidler
- Ikke tillate destruktiv atferd, og utvikle en dialog med brukerne som innebærer å sette krav til dem
- Nulltoleranse for ordensforstyrrelse, men likevel utvikle toleranse for brukerne selv, og finne metoder for sameksistens mellom samfunnet og brukerne av illegale stoffer

3.2

3.2 Velferdsetaten i Oslo kommune

Velferdsetaten i Oslo kommune har flere tilbud rettet mot målgruppen. I denne kartleggingen presenteres to tiltak som daglig yter tjenester i området Brugata/Storgata.

3.2.1 Uteseksjonen i Oslo

Uteseksjonen har patruljer ute i sentrum hver dag og kveld hele året, og har særlig fokus på Brugata/Storgata. Dette gir god og oppdatert oversikt over rusmiljøet, med tanke på antall personer, hvem som er i miljøet og miljøets utvikling. Formålet med innsatsen er å komme i kontakt med, bygge relasjon og tilby oppfølging til de som ønsker det. Oppfølging består av både akutt hjelp og lengre oppfølgingsløp, og ofte som et bindeledd til øvrig hjelpeapparat. De siste årene har Uteseksjonen hatt psyko-logtjenester for unge under 25 år og tilbyr koordinerende tillitsperson (KTP) for unge under 25 år med store og sammensatte behov.

Uteseksjonens arbeidsmetode er oppsøkende sosialt arbeid og baserer seg på frivillig kontakt. Dette gjør dialog og kommunikasjon til viktige verktøy i arbeidet. Høy tilstedeværelse over tid i området Brugata/Storgata muliggjør en stor kontaktflate, og opparbeidet tillit og innpass i miljøet. Med 35 patruljer i snitt per uke til stede i

sentrum mandag til torsdag fra 09.30 – 23.00, fredag 09.30-03.00, lørdag 11.00-03.00 og søndag 17.00-23.00 sikrer Uteseksjonen systematisk tilstedeværelse fra kommunens side. Arbeidet i Brugata/Storgata gir også praktisk og oppdatert kunnskap om situasjonen i rusmiljøet, om pågående konflikter, urene eller sterke rusmidler i omløp med mer.

Uteseksjonen jobber både forebyggende og skadereduserende ved blant annet å være raskt ute med å kontakte nye personer i miljøet. Det er et særlig fokus på mindre-årige og unge voksne. Arbeidet vil variere ut ifra situasjonen, men omhandler oftest kartlegging, fleksibel individuell oppfølging, samarbeid med andre aktører og videreformidling til lokalt hjelpeapparat.

Skadereduksjonsarbeid har ofte fokus på inntaksmåter av rusmidler og samtaler om trygg bruk og informasjon rundt dette er sentralt. Det deles ut røykefolie i forlengelse av Switch kampanjen for å få personer over fra å injisere til å røyke heroin. Nalokson neseppray deles ut til personer som er eller er sammen med med, rusbrukere som injiserer heroin. Nesepsprayen fungerer som motgift mot opiat og brukes ved overdosering.

Uteseksjonen og Prindsen mottakssenter tilbyr hjelp til hjemreise med oppfølging for personer som tilhører en kommune utenfor Oslo.

Faktaboks Hjemreise

For mennesker med problem knyttet til rus og/eller psykiske lidelser vil det å etablere seg i rusmiljøene i Oslo som oftest innebære en alvorlig forverring av situasjonen. Det er viktig å raskt komme seg tilbake til hjemkommune for videre oppfølging lokalt og/eller komme seg tilbake til behandlingsinstitusjon.

Oslo kommune tilbyr hjelp til hjemreise for de som ikke klarer å komme seg hjem på egen hånd. Slik hjelp kan gis etter vedtak fra NAV sosial i bydelene eller Sosial og ambulant akuttjeneste (tidligere Sosial vaktteneste) ved Legevakten i Oslo. Barn og unge fra andre kommuner i vanskelige situasjoner kan få hjelp fra barneverntjenesten eller Barnevernvakten i Oslo.

Velferdsetaten ved Uteseksjonen og Prindsen mottakssenter kan også bistå med hjelp til hjemreise samt videre oppfølging og varsling av hjelpeinstanser i hjemkommunen. Dette er en ubyråkratisk ordning som tilbys mennesker fra andre kommuner enn Oslo etter en sosial- og helsefaglig vurdering. Ordningen er ikke en rettighet, men en mulighet som kan gis etter en kartleggingssamtale. I noen tilfeller vil det være slik at Uteseksjonen og Prindsen mottakssenter velger å ikke tilby hjemreise. Da henvises personen det gjelder til NAV sosial.

Hjemreiseordningen bygger på et samarbeid med den som får hjemreise. Den som gis hjelp må samtykke til at lokale hjelpeinstanser kontaktes og varsles om situasjonen, samt informeres om behov for videre oppfølging og hjelp. At den som får hjelp til hjemreise ønsker hjelp og får videre oppfølging fra lokalt hjelpeapparat, anses som avgjørende for at ordningen skal fungere som god hjelp.

I samtaler med den som ønsker hjemreise vektlegges den enkeltes motivasjon til å søke hjelp, til å ta i mot og benytte eksisterende hjelpetiltak, samt bevisstgjøring om farer ved å etablere seg i rusmiljøene i Oslo. Det vil også være hensiktsmessig å undersøke om det finnes udekkede hjelpebehov som bør tas tak i av de hjelpeinstansene som har et ansvar.

Foto: Istock

3.2.2 Prindsen mottakssenter

Prindsen mottakssenter er Oslo kommunes samordnede og samlokaliserte lavterskeltilbud til personer over 18 år som har utfordringer relatert til rusbruk. Tiltaket ligger i Storgata 36 C, noen hundre meter fra Brugata, og ble etablert i 2012 som en del av sentrumssatsingen.

Som eneste mottakssenter i Oslo har tiltaket en stort og omfattende tilbud. Akuttovernattingstilbudet er døgnåpent og åpningstidene for andre lavterskeltjenester er fra 09.00 – 22.00 ukedager, og fra 10.30 – 17.00 i helgene.

Det deles ut rent brukerutstyr og gis råd og informasjon fra smittevernluka, som betjenes fra gateplan. Denne tjenesten er i tillegg et viktig informasjonspunkt mellom hjelpeapparatet og de som henter brukerutstyr.

Brukerrommet tilbyr trygge og hygieniske rammer for sprøytesetting og injisering av ulike rusmidler. Det kommer snart et eget rom for inhalasjon. Feltpleien tilbyr enklere behandling av sår og skader, vaksiner, helseundersøkelse, samtaler og samarbeid med fastlege og sykehus. Et eget arenafleksibelt tilbud om hepatitt C behandling er etablert. Overdoseforebyggende arbeid som kursing i livreddende førstehjelp, utdeling av Nalokson nesespray samt opplæring i kameratredning og utdeling folie for inhaling i stedet for injisering (Switch-kampanjen) er integrert i tjenesten.

Et eget mottaksteam kartlegger den enkelte brukers situasjon og behov, med tanke på samarbeid med og videreformidling til øvrig hjelpeapparat.

Akuttovernattingstilbudet gis med inntil tre døgn etter vedtak fra lokalt NAV kontor eller Sosial og Ambulant Akuttjeneste ved Oslo legevakt etter kl 15.00.

Prindsen mottakssenter har i tillegg legetjeneste, psykologtjeneste, og tannlegjetjeneste.

3.2.3. Ekstra innsats i Brugata/Storgata

Ekstra innsats i Brugata/Storgata ble iverksatt som et forsterkningstiltak fra desember 2019. Det ble bevilget fem millioner kroner i engangsmidler fra Byrådet til Trygghetsskapende tiltak i Storgata. Dette muliggjorde at Uteseksjonen iverksatte en kveldspatrulje i området fra mandag til torsdag fra kl. 14.00 – 22.00 i tillegg til ordinære patruljer ute i sentrum. Uteseksjonen har gjennomført 16 slike patruljer i måneden siden start, med noen unntak grunnet Covid-19 situasjonen. Den ekstra innsatsen består av en patrulje som har et særskilt fokus i Brugata/Storgata. Hovedfokus for arbeidet er holdnings- og trygghetsskapende arbeid.

Midlene ble også brukt til engasjement av trivselsvektene som skulle være i området mellom klokken 14.00 og 20.00 (senere endret til 15.00 – 21.00). Trivselsvektene skal ikke være ordinære vektene, men ha fokus på holdnings- og trivselskapende arbeid. Engasjementet av trivselsvektene er foreløpig fram til 31. august og med mulighet

3.3 Politiet

I juni 2011 besluttet Oslo politidistrikt en overordnet og målrettet plan mot de åpne rusmiljøene (DÅR). I deres egen evaluering av innsatsen konkluderes det med at de positive effektene har vært svært mange. I tilbakemeldingene fra publikum, beboere, næringsdrivende og vektere har alle vært fornøyde med den permanente tilstedeværelsen. En egen evaluering av innsatsen i 2013 viste at utviklingen i de åpne rusmiljøene går i riktig retning, forutsatt at politiinnsatsen og bemanningen opprettholdes. Politiets innsats ble senere redusert og enheten endret navn til ÅRM (Åpne Rusmiljø). Etterhvert ble innsatsen ytterligere redusert for til slutt å bli lagt helt ned. De siste årene beskriver politiet selv at grunnet ressursituasjon har det ikke vært mulig med en kontinuerlig innsats over tid slik som tidligere. Politiets innsats i Brugata/Storgata har derfor de siste årene vært mer hendelsesstyrt, ved at de rykker ut til ordinære oppdrag når det skjer noe av en viss alvorlighetsgrad. Våren 2020 startet en ny målrettet innsats lignende den som ble igangsatt i 2011.

Politiets egen beskrivelse:

ÅRM (Åpne rusmiljøer) vil bestå av til sammen 21 tjenestepersoner, hvorav tre av disse er teamledere. Det blir altså 3 team à 6 tjenestepersoner og en teamleder. Tjenesten skal utelukkende utføres uniformert og primært ved fotpatrulje. ÅRM skal være til stede i rusmiljøene alle dager i uken. Mandag – torsdag 0900-2300. Fredag 0900-2200 og lørdag / søndag 1000-2000. ÅRM skal i all hovedsak skjermes fra andre politioperative oppdrag, men alle patruljer i Oslo er underlagt Operasjonsleder, og de kan derfor unntaksvis brukes til andre oppdrag som primært knytter seg til akutt liv/legeme.

Mål for aktiviteten vil være:

- Forebygge og forhindre åpenlys kriminalitet i det åpne rusmiljøet
- Forebygge forstyrrelser av ro og orden i det åpne rusmiljøet
- Synlig permanent tilstedeværelse av uniformert politi
- Hindre ny rekruttering til det åpne rusmiljøet, spesielt fokus på barn og unge
- Trygghetsskapende kontinuerlige tilstedeværelse

Utførelse:

- Synlig uniformert tilstedeværelse på dag- og kveldstid alle dager i uken
 - Dedikerte mannskaper
 - Samarbeid med andre aktører som jobber i det åpne rusmiljøet
 - Hovedsakelig benytte pålegg og bortvisninger som reaksjon i det åpne rusmiljøet
 - Arbeide dynamisk i forhold til arbeidsmetodikk, områder m.v.
- Representanter fra ÅRM vil delta i Sentrumsarbeidet

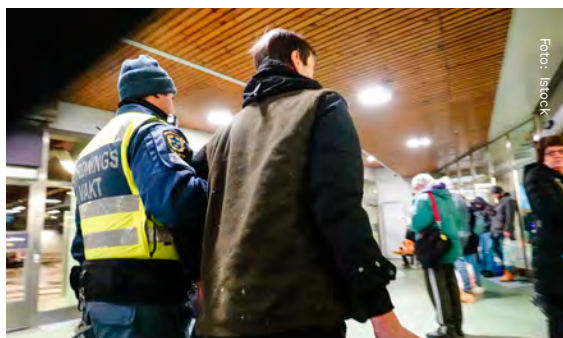
3.4 Innsats rettet mot mindreårige i miljøet

Mindreårige i miljøet er en høyt prioritert målgruppe hos både Uteseksjonen, politi og hos Oslo barnevernsvakt. Det er et overordnet mål å forebygge at unge oppsøker og rekrutteres til dette miljøet. Hos Uteseksjonen, barnevern og politi er det nulltoleranse for at mindreårige oppholder seg i åpne rusmiljø, og dette gjelder uansett om den unge er observert i en kjøp/salg/bruk situasjon av illegale rusmidler eller ikke. Mindreårige som oppholder seg her vurderes derfor alltid til å være i en bekymringsfull situasjon som utløser meldeplikt til barneverntjeneste og kontakt med foresatte. Graden av bekymring vil være fra alvorlig til svært alvorlig og avhenger av den faktiske situasjonen den unge befinner seg i, hvordan den unge interagerer med miljøet og hvor ofte den unge observeres i miljøet. Vurderingen om hvor akutt situasjonen er avgjørende for hvordan situasjonen med den mindreårige håndteres. Den mindreårige blir alltid forsøkt kontaktet i den hensikt å samarbeide frivillig og å identifisere vedkommende hvis identiteten ikke er kjent. Målsettingen er å bidra til at den unge ikke får tilhold i rusmiljøet, samt å gi mulighet for best mulig oppfølging basert på de behov som den unge har. Varsling til foreldre og/eller ansvarlig barnevernstjeneste i bydel/kommune vil ofte være et resultat av slikt arbeid på gata i rusmiljøet. Hjemmel for slik varsling er regulert i lov om Barnevernstjenester § 6-4.

Det foreligger en rutinebeskrivelse for samarbeidet mellom Barnevernsvakt og Uteseksjonen. I 2019 sendte Uteseksjonen bekymringsmeldinger til barneverntjenesten på 113 ulike mindreårige. For 40 mindreårige gjaldt meldingene bekymring knyttet til forhold i rusmiljøet i Brugata/Storgata.

3.5 Vektertjenester

Vektene engasjeres for å passe på andre personer eller private selskap og næringsdrivendes eiendom og sikkerhet, og er yrkesbetegnelsen på en ansatt i et offentlig godkjent vaktelskap. Vektene har rettighetene til både en privatperson og til kunden (eierrett) som vekteren opptrer på vegne av. Forretningsdrivende i området har engasjert ulike vektertjenester for vakthold på sine eiendommer. Felles for vektertjenestene er at de har blitt bemannet opp på grunn av utfordringene på eiendommene i området. Det har blitt stilt spørsmålsteget fra forretningsdrivende om vektertjenestene gjør oppgaver som tilfaller politiet.

3.6 Brukerorganisasjoner

Vi har intervjuet Underutvalg Rus (underutvalg til Velferdsetatens brukerråd) som er et felles nettverk for ulike brukerorganisasjoner. Det består av Foreningen for human narkotikapolitikk (FHN), Rusmisbrukernes interesseorganisasjon (RIO), WayBack, Ivareta, Barn av rusmisbrukere (BAR), ProLar, Retretten og Alarm.

FHN forteller at de er i kontakt med enkeltpersoner i miljøet gjennom oppsøkende arbeid. De er ute i miljøet omtrent tre ganger i uka, og det er kapasiteten som avgjør. Hovedsakelig er de i miljøet på ettermiddagene. De deler ut fullstendig brukerutstyr, såkalt «full pakke» med ascorbinsyre, kokekar, rent vann, pumpe og nåler til injisering. De deler også ut og gir informasjon om motgift, samt deler informasjon av aktualitet og relevans. De bistår også brukere hvis det er behov for det. Andre kontaktformer er møter, e-post, telefon og sosial medier.

RIO jobber også noe oppsøkende, men dette varierer ut i fra kapasitet. De forsøker å ha en løpende dialog med noen faste personer i miljøet. De har fått sitt utgangspunkt for arbeid i lokalene hos Prindsen mottakssenter. RIO har ellers kontakt med personer via sosiale medier. De andre aktørene i nettverket oppsøker ikke miljøet.

3.7 Ideelle og frivillige organisasjoner

Frivillige organisasjoner har i mange år vært aktører på rusfeltet, og med et felles fokus på skadereduksjon. Kirkens bymisjon i Oslo driver lavterskeltilbudene 24SJU, Møtestedet og Sporet. Frelsesarmeen driver lavterskeltilbudet Fyrlyset og Gatehospitalet. Blå Kors har blant annet et omfattende mattilbud, Fransiskushjelpen har det ambulante tilbudet Sykepleie på hjul og Stiftelsen Erlik driver gatemagasinet =Oslo og kafeen =Kaffe. De aktørene vi har nevnt her deltar også i mandagsmøtene i sentrumsarbeidet. Tilbudene fra ideelle og frivillige er varierte med blant annet helsetilbud, sosialrådgivning, mat, klær, sysselsetting, væresteder og overnatting. En samlet oversikt over lavterskeltilbud i sentrum gis bak i denne rapporten.

4.0 Funn

Funn som presenteres tar utgangspunkt i brukernes stemme, men er kryssjekket med de øvrige kildene.

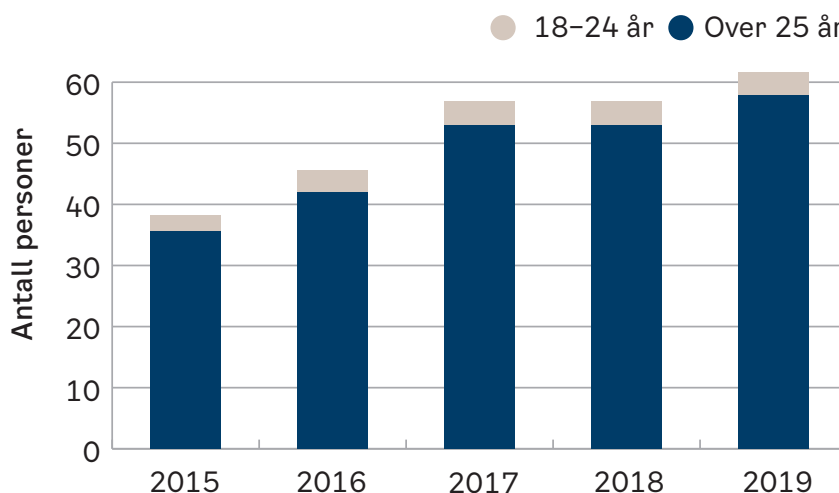
4.1

4.1 Omfang av personer med rusproblemer i Brugata/Storgata

Det er flere kilder som beskriver omfanget av personer i området Brugata/Storgata. Den mest oppdaterte kilden er feltrapporter fra Uteseksjonen, som beskriver antall personer som er i området. I tillegg gjennomføres det som tidligere nevnt sommertelling hvert år i månedene juni, juli og august.

Figur 1 viser utviklingen i området Brugata/Storgata. Det har vært en økning i antall personer i rusmiljøet i frem til 2017. De siste tre årene har antall personer i området vært relativt stabilt. Tallene viser hvor mange personer det er i snitt i området Brugata/Storgata på teltetidspunktene de tre månedene det telles. Det blir også blitt telt mindreårige i området, men snitt-tallene for denne gruppen er så lav at den ikke vises i diagrammet.

Figur 1. Sommertelling Brugata/Storgata

Utviklingen i totalt omfang av åpne rusmiljø i Oslo sentrum siden 2010 fremkommer av diagrammet under. I perioden 2011 – 2016 holdt omfanget seg jevnt, med en svakt stigende tendens. Diagrammet viser snitt-tall for antall personer på faste teltetidspunkt på dagtid og kveldstid. Fra 2017 øker omfanget tydelig, og dette sammenfaller med perioden Oslo politi sluttet med sin faste tilstedeværelse.

Figur2. Utviklingen totalt – alle åpne rusmiljø i Oslo sentrum (snitt-tall)

Gjennomgang av Uteseksjonens feltrapporter underbygger tallene fra sommertellingene. Samtidig viser også feltrapportene tydeligere variasjonene i antall personer i løpet av en dag. Litt avhengig av vær og politiets tilstedeværelse vil antallet personer i miljøet variere mellom 30 til 70 personer i tidsrommet 12.00 og 21.00.

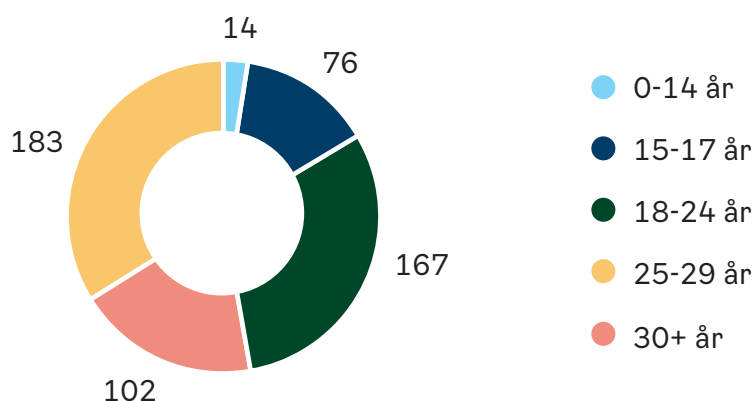
Den absolutt største gruppen består av personer over 25 år og sommertellingene viser at tre av fire er menn. Det er vanskelig å fastslå hvor mange unike individer som oppsøker området da tellingene ikke gir svar på dette. Det vil også være slik at mange helst ikke vil bli sett i miljøet, og derfor oppsøker kun randsoner eller er kjøpt inn og handler for så å forlate området.

I spørreundersøkelsen og intervju med brukere oppgir omlag to av tre at de oppsøkte et åpent rusmiljø første gang før fylte 18 år. Figur 3 viser antall ulike personer Uteseksjonen har registrert kontakt med i området gjennom hele 2019. Tallene gjenspeiler hovedprioriteringen i arbeidet i Uteseksjonen som fokuserer på tidlig intervensjon med hovedfokus på unge og unge voksne, og derfor registreres flere unge personer. I tråd med tiltaksplaner¹⁾ i arbeidet med åpne rusmiljøer er fokuset på å hindre rekruttering viktig. Målrettet og kontinuerlig innsats i kartlegging og kontaktetablering med unge personer som oppsøker området er derfor en prioritet.

Prindsens mottakssenter, som er Oslo kommunens samordnede lavterskeltiltak til målgruppen, har sine lokaler i Storgata. De tilbyr blant annet rent brukerutstyr, og opp mot 500 ulike personer er innom hver dag og henter ut utstyr. I 2019 ble det delt ut ca. 88.000²⁾ sprøyter i januar og ca. 108.000 sprøyter i august, som kan indikere at det er mindre noe mindre aktivitet i området i vintermånedene. Dette bekreftes også av Uteseksjonens feltrapporter som rapporterer om færre personer i miljøet på vinterstid.

1) Tiltaksplan for Sentrumsarbeidet 2018 – 2021, Velferdsetaten
2) Fremlegg fra Prindsen mottakssenter, innledende konsultasjon, 2020

Figur 3. Antall registrerte personer i åpent rusmiljø, Brugata/Storgata 2019: 542

Blant respondentene på spørreundersøkelsen oppgir en tredjedel at de ikke tilhører Oslo kommune. De er enten folkeregistrert i en annen kommune eller kommer fra annet land. Dette samsvarer godt med tall fra Prindsen mottakssenters kartlegging «Bydels- og kommunetilhørighet april 2020»³⁾. Uteseksjonens tall for mai 2020 viste at 35 % av de som fikk oppfølging hadde utenbys tilhørighet.

I spørreundersøkelsen gjennomført med målgruppen svarer to av tre spurte at de er i Brugata/Storgata mer enn tre ganger i uka. En av fem er i området flere ganger om dagen. Mange av respondentene i spørreundersøkelsen svarer at de ønsker å være i området så kort som mulig, men det ender ofte med at man tilbringer flere timer i området. Dette sammenfaller også godt med observasjoner og rapportering fra Uteseksjonen. Det tilsier videre at majoriteten av personer som oppholder seg i området er det vi kan kalle gjengangere. De fleste er i området mellom klokken 12.00 på dagen og klokken 21.00 på kvelden.

4.2 Hovedårsaker til at personene oppholder seg i området

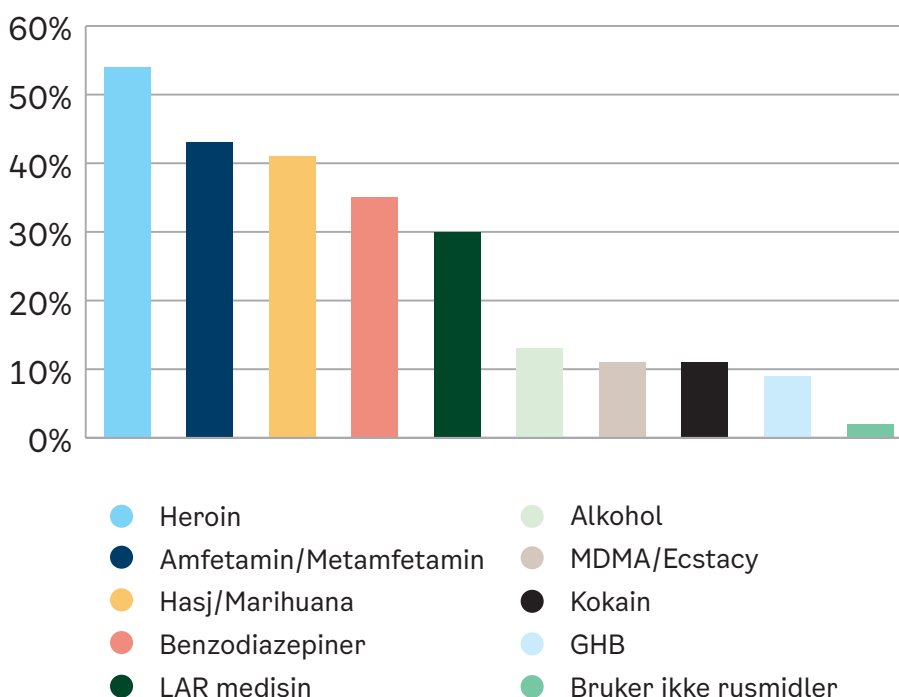
4.2

På spørsmål om hovedårsaken til at personer oppsøker Brugata/Storgata, svarer tre av fire at de kommer for å kjøpe og selge rusmidler. En av fem svarer at hovedårsaken til at de oppsøker området er for å treffe andre/venner og bruke rusmidler sammen med de som de treffer. Brugata/Storgata kan derfor først og fremst sees på som en markeds plass for kjøp og salg av illegale rusmidler, dernest som et sosialt møtested. Av de som kjøper og selger oppgir fire av ti at de ikke selger rusmidler. En av åtte oppgir at de ikke kjøper rusmidler, og bare en av de spurte oppgir å ikke bruke rusmidler.

Det personer oppgir å bruke av rusmidler er oppgitt i diagrammet på neste side, og samme person har kunnet svare flere type rusmidler.

3) Prindsen mottakssenter, Bydels- og kommunetilhørighet. Hvilke bydel eller kommune tilhører de som heter brukerutstyr i smittevernluker ved Prindsen mottakssenter? Rapport fra spørreundersøkelse 30.03-13.04, 2020.

Figur 4. Oversikt over selvrappportert bruk av rusmidler i spørreundersøkelsen bak HKH-rapporten.

I intervjuene har området som markeds plass blitt rikelig beskrevet. Gjennomgående bekrefter intervjuene også at Brugata/Storgata er et område for kjøp og salg.

Det poengteres at når man først er i området gjør man også andre ting. Det sosiale trekkes frem som det man bruker området til etter kjøp og salg. Videre er det i varierende grad oppgitt bruk av lavterskeltilbud. I spørreundersøkelsen oppgir en av fem at de også benytter ett eller flere lavterskeltilbud som følge av at de er i Brugata/Storgata. Det forklares at når man først er i sentrum, hender det man henter mat et sted eller rent utstyr fra Prindsen mottakssenter eller 24sju.

4.3

4.3 Fordeler og ulemper ved å oppholde seg i Brugata/Storgata

I kartleggingen kommer det frem at det kan være både fordeler og ulemper for brukere av rusmiljøet i Brugata/Storgata, næringsdrivende og offentlig tjenester å ha et geografisk avgrenset og åpent rusmiljø.

4.3.1 Fordeler ved å være i Brugata/Storgata

Det spørreundersøkelsen og intervjuene med målgruppen trekker frem som en fordel med det åpne rusmiljøet er at det finnes et marked hvor man kan kjøpe de rusmidlene

man ønsker og trenger. Et rusmiljø som i lengre perioder får være i fred og eksistere, vil kunne by på muligheter for å tjene penger ved salg av rusmidler, heleri og tyveri. Et slikt rusmiljø vil også være attraktivt fordi det gir noe målgruppen kanskje ikke finner ellers i samfunnet. Det gir mulighet for å skape identitet, selvrespekt og mestring. Det er alltid noe som skjer der og noe å gjøre, som i seg selv gir en følelse av mening. Kontrasten til den vanlige hverdagen kan virke kjedelig og vanskelig.

Under gruppediskusjonene på innledende konsultasjon ble det påpekt at fordelene ved et samlet rusmiljø er at det er mer oversiktlig. Et oversiktlig rusmiljø er da antatt lettere å håndtere, og personer som er i behov av hjelp vil i større grad kunne kontaktes. Rusmiljøet vil i mindre grad spres til boområder i nærheten med skoler og barnehager. Selv om det også kan nevnes at det allerede er boområder, skoler og barnehager som er berørt av dagens lokasjon av rusmiljøet. Det antas også at oppsøkende arbeid vil være mer målrettet og treffsikkert som tiltak i et avgrenset miljø.

Et poeng som også trekkes frem i innledende konsultasjon er den geografiske nærheten rusmiljøet har til ulike lavterskeltilbud, både matutdeling, klesutdeling, væresteder og utdeling av rent brukerutstyr. I intervjuene med målgruppa er det uklart om det er positivt, men at det er praktisk nevnes. Man må uansett til Brugata/Storgata for å kjøpe eller selge, og man slipper å gå «overalt» for tilgang på tilbudene. Det er utdeling av brukerutstyr, mat og feltpleie som er de tilbudene som brukes av flest, samt brukerrommet på Prindsen mottakssenter.

4.3.2 Ulemper ved å være i Brugata/Storgata

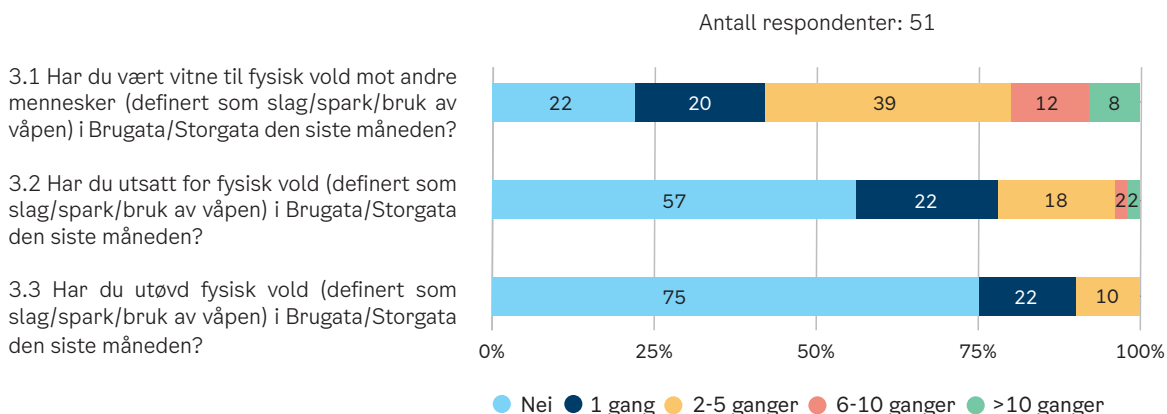
En av ulempene brukere av rusmiljøet i Brugata/Storgata selv trekker frem som en større utfordring er utrygghet. Det er ikke nødvendigvis slik at de selv bruker ordet trygg eller utrygg, men det er snakk om vold, bevæpning, trusler, forsøpling, slitte fasader, mangelfull belysning, uberegnelige mennesker og tilstedeværelse av politi og andre aktører.

De fleste brukere oppgir at de er i området i tidsrommet klokken 12.00 -21.00. Åtte av ti svarer at de føler seg trygge i området før klokken 18.00. Fra klokken 18.00 til midnatt er det litt under halvparten som ser det som trygt, og fra midnatt er det tre av ti som opplever området som trygt. Gjennom intervjuene forklares dette med at det er mer utrygt på sen kveld/natt. Det beskrives en økt voldsrisiko, høyere konfliktnivå og det nevnes grupperinger som raner personer fra miljøet. Faktorer som skaper konflikt og uønsket atferd omtales som brudd på normene i miljøet.

I spørreundersøkelsen spurte vi om hvilke forhold som utløser konflikt. Vi har gitt mulighet til flere svaralternativer på spørsmålet med bakgrunn i at det kan være flere årsaksforklaringer i en konflikt. Her er det en faktor som skiller seg ut. Det er over fire av fem som mener salg av «bøff» oftest utløser konflikt. Salg av «bøff» beskrives som en uekte vare, en vare som utgir seg for å være et produkt det ikke er. I tillegg til at man taper penger, blir svindlet, kan uekte varer inneholde ukjente stoffer som kan være svært helseskadelig ved bruk. Siden det er en illegal handel som skjer, beskrives det få andre handlingsalternativer enn indre justis som vold ved kjøp og- eller salg av

«bøff». Videre svarer halvparten at provoserende atferd og inndriving av gjeld er faktorer som utløser konflikter. Samtidig nevnes også høyt rusnivå og abstinens som utløsende faktorer.

Når vi har spurt om respondentene har vært vitne til, utsatt for eller utøvd vold siste måneden i Brugata/Storgata svarer de slik:

Tallene indikerer at det er et mindre antall personer som står for mye av volden i området. Til Uteseksjonen forteller flere av brukerne i området at det har vært en økning av konflikter og voldsepisoder. Det er vanskelig å tidfeste når dette har tiltatt over tid, men de fleste er enige om at siste året har det blitt en forverret situasjon. Årsaksforklaringen som løftes frem er økende salg av «bøff» som utløsende faktor for utviklingen. Det fortelles at det spesielt er om natten etter klokken 23 at miljøet er mer konfliktfylt og utrygt.

Vi har spurt om bevæpning og definert det som stikkvåpen, slagvåpen, pistol eller elektrovåpen. Det er tre av ti som svarer bekreftende på at de bevæpner seg og nesten utelukkende er det egen sikkerhet som oppgis som grunn for bevæpning. Av de som svarer at de ikke bærer våpen oppgis flere grunner. Det gjentakende svaret er at personer ikke vil ha våpen på seg og mener dette ikke er greit, samt at det er ulovlig eller unødvendig. På spørsmål fra oss mener de som oppholder seg i miljøet at 2 av 5 personer i miljøet bærer våpen.

I spørreundersøkelsen har vi spurt omkring politiets innsatser som retter seg mot miljøet. Under en av fem personer oppgir at de har ringt politiet når en voldshendelse har skjedd. Kontakten med politi begrunnes enten ut fra egen sikkerhet eller alvorlig skade ved voldsutøvelsen. Blant de som svarer at de ikke har ringt politiet ved voldshendelser oppgis det flere grunner til dette. Litt under halvparten mener det ikke er behov for politiet og at miljøet regulerer seg selv. Resterende ønsker hverken å bli innblandet i saken, bli visitert eller fremstå som en tyster. Grunner til dette utdypes i intervjuene med at de fleste har dårlig erfaring ved å bli innblandet i en sak, enten som fornærmet, vitne eller innringer. Et rykte som tyster kan gi negative implikasjoner og represalier fra miljøet i ettertid. De fleste mener også at de vil bli visitert ved å bli knyttet til en hendelse, at de kan bli fratatt det de har på seg av rus-

midler, og at de selv får problemer og blir anmeldt. Få personer vi har snakket med gjennom intervjuer og spørreundersøkelser oppgir at de har problemer med at andre aktører ringer politiet. De fleste spurte ønsker sågar også dette velkomment når vold forekommer og våpen er synlig til stede.

I spørreundersøkelsen mener omtrent halvparten at en intern dialog i miljøet om hva som er god og akseptabel oppførsel, for eksempel å unngå forsøpling og å bistå andre med hjelpebehov, er viktige tiltak for alles trygghet i området. En fjerdedel svarer at dialog og kontakt med vektere, politi og brukerorganisasjoner vil skape et tryggere område. De to momentene som oppgis å gi størst effekt for økt trygghet er å avvise mindreårige, og den jevnlige og systematiske tilstedeværelsen av, og kontakt med, Uteseksjonen. Å avvise mindreårige beskrives i intervjuer som moralsk riktig og to av tre sier de heller ikke selger rusmidler til barn. Det påpekes også at det er barn som selv selger eller hjelper andre i salg, og at det i miljøet ikke er noen som virker å gjøre noe med det.

En tredjedel av de spurte oppgir at de selger til barn. Et av argumentene er at de unge uansett får kjøpt av andre i miljøet. På den måten legitimerer de sitt eget salg av narkotika til barn.

Forretningsdrivende i området rapporterer at de er sterkt berørt av enkelthendelser utført av noen få personer i miljøet. Det handler om at ansatte i butikk og vektere blir utsatt for sjikane, trusler, provoserende og uønsket atferd inne på senteret, narkotika-omsetning og at slåsskamper mellom personer i miljøet utkjempes inne i selve forretningslokalene.

Sikkerhetssjefen i Olav Thon gruppen etterlyser mer handlekraft fra politiets side mot enkeltpersoner. Han viser til andre steder i landet der illeggelse av oppholdsforbud fungerer for personer som stadig utfører straffbare handlinger og ordensforstyrrelser i et område. En jurist ved Oslo politidistrikt opplyser om at de erfarer at det er vanskelig å få tingrettens medhold i slike saker når oppholdsforbudet ikke aksepteres. Behandling i retten forutsetter blant annet at forholdene er anmeldt. Fra fornærmet part oppleves det ofte at anmeldelser blir henlagt av politiet og at saker ikke fører fram.

4.4 Hvor oppholder personene tilknyttet dette rusmiljøet ellers seg

4.4

I spørreundersøkelsen svarer omtrent halvparten at de også oppsøker andre områder for å gjøre de samme tingene som de gjør i Brugata. De fleste som oppgir å bruke rusmidler i andre områder sier de gjør dette i privat bolig. Deretter nevner 15 % Grønland som et annet område som oppsøkes. Personer som ikke bor i Oslo benytter også lokale områder der de bor. Den andre halvparten som sier de ikke benytter andre områder, begrunner dette med at markedet er i Brugata/Storgata.

4.5 Hva skal til for at man benytter andre steder

På spørsmål om hva som skal til for at man ikke oppsøker Brugata/Storgata, gis i hovedsak tre ulike svar som får omtrent like stor tilslutning blant de spurte: En tredjedel vil ha tilgang på rusmidler og/eller medisiner i lokalmiljøet der de bor, et lokalt marked hvor man kan kjøpe og selge rusmidler. Det være seg et mer egnet værested med samme formål som Brugata/Storgata. Sammen med lokal tilgang på rusmidler og/eller medisiner må lavterskeltilbud som utdeling av rent brukerutstyr, brukerrom, feltpleie og matutdeling også tilbys lokalt i tillegg til tilbudene i sentrum. I noen av intervjuene trekkes det frem at mulighet for kjøp av rusmidler utenfor lokale lavterskeltilbud, ville medført at man ikke hadde behov for å dra til Brugata/Storgata. Et innspill fra noen av brukerorganisasjonene er et avgrenset område ute for kjøp, salg og bruk av rusmidler. Dette er noe lignende som blir beskrevet over fra spørreundersøkelse og intervjuer. Prindsen mottakssenter har foreslått å prøve ut miljøterapeutisk og helsefaglig arbeid i uteområdene i bakhagen knyttet til lokalene deres. I et forslag til desentralisering av feltpleietjenester foreslår lederne for Prindsen mottakssenter og Uteseksjonen at det opprettes flere steder som fungerer som samlokasjon av lavterskeltilbud i regioner av Oslo. Med i dette innspillet er det også anbefalt at det i et område rundt lavterskelstedene bør være høyere aksept og toleranse for rusbruk.

En tredjedel ønsker andre og det de selv kaller riktige medisiner foreskrevet fra lege og/eller substitusjonsbehandling. Dette vil etter det de mener, fjerne behovet for å oppsøke et rusmiljø. FHN har også uttalt at de støtter en utvidet og individuelt tilpasset substitusjonsbehandling både for brukere av opiater og for brukere av andre rusmidler. De vil også ha et større utvalg i substitusjonsmedisinen enn det som er tilgjengelig nå. Målgruppa peker på behov for bedre hjelp fra hjelpeapparatet og trekker frem oppfølging og hjelp med bolig samt et bedre ettervern etter behandling.

En av tre mener selv at de må bli rusfrie for å slutte og oppsøke Brugata/Storgata.

4.6 Sentrumsarbeidet

Som det allerede er redegjort for er Sentrumsarbeidet en sentral innsats som retter seg mot de mange utfordringer som det åpne rusmiljøet gir. Det foreligger en egen Tiltaksplan for sentrumsarbeidet 2018 -2021. I vår sammenheng har det vært interessant å høre deltakerne i «mandagsmøtet» sin oppfatning om samarbeidet og hvilken effekt de ser av arbeidet. Intervjuene vi har gjort utgjør ikke et grunnlag for å evaluere dette arbeidet som har pågått i ni år, men er mer å betrakte som en tilbakemelding fra aktørene om status for sentrumsstrategien og hvordan samarbeidet rundt strategien fungerer. Siden det er mange deltakere involvert valgte vi å intervjuer i to grupper. Utgangspunktet for begge samtalene var formulert som en påstand og et spørsmål:

«For at det skal kunne utvikle seg et fruktbart og bærekraftig samarbeid må det i bunn ligge en felles visjon og strategi for å nå mål. I tillegg må det være en hensiktsmessig organisatorisk tilrettelegging av arbeidet og det må være kvalitet hos hver enkelt tjeneste som bidrar. Hva tenker dere om disse elementene relatert til sentrumsarbeidet?»

Oppfordringen som ble gitt var videre å utveksle synspunkter mest mulig fritt med hverandre om disse tre grunnleggende elementene for samarbeid.

Målarbeid som er beskrevet om sentrumsarbeidet av pågående innsatser bygger på og er faglig forankret i erfaringer og suksesskriterier fra andre europeiske byer med lignende utfordringer (Waal, 2011). For flere av deltakerne er strategien lite kjent og den er ikke kommunisert godt nok ut. For flere av deltakerne tok det flere år før de ble oppmerksomme på det overordnede målet som er å oppløse/reducere de åpne russcenene. En annen tilbakemelding var at tiltaksplanen ikke er levende nok, og det er ikke konkret nok hva det i praksis skal arbeides med. Planen framstår som «hemmelig», målsettinger og strategi burde vært lettere tilgjengelig for alle.

Det framgår at forståelsen av målsettingene med arbeidet er ulik og den eies derfor heller ikke av alle deltakerne. Forankringen og forståelsen er best hos de som har deltatt lengst. Desentralisering av tjenester skjer i altfor liten grad, og det spørres om man ønsker å desentralisere tjenester.

Organiseringen av sentrumsarbeidet ved at politiet fasiliteter møtene understrekes som en god løsning. Flere mener at møtetidspunktet er uhensiktsmessig da det kommer for tidlig i uka. Koordinatorrollen som Velferdsetaten har bør være tydeligere, og det etterlyses en klarere agenda for møtene. I forlengelse av en av strategiene for arbeidet etterlyses deltakere fra bydeler og aktører som er viktig for desentralisering. Det er også flere aktører som er ønsket med i samarbeidet, representanter fra distriktpsikiatriske senter (DPS) og psykiatritjenester er viktig og etterlyses av flere. I tillegg mener flere at både vektertjenesten, Blå Kors og Evangeliesenteret burde vært representert. Det savnes også en tettere politisk oppfølging og føringer for arbeidet. Møter mellom aktørene i Sentrumsarbeidet og et høyere nivå i forvaltningen etterspørres. Det stilles også spørsmål om arbeidet har for lav prioritet.

Direkte dialog aktørene i mellom blir trukket frem som positivt samt det at alle blir godt orientert om hverandre. Dagsaktuelle problemstillinger blir tatt tak i og samarbeid utvikles mellom aktørene.

4.7 Politiets innsats

Funn fra kartleggingen har vært entydige: De fleste av aktørene som jobber i området mener manglende politiinnsats har vært en vesentlig faktor for reetableringen av rusmiljøet. Politiet selv forklarer at grunnet ressursituasjonen har de ikke gjort nok, og heller ikke kunnet gjøre en tilfredsstillende innsats. I perioden fra oppstart av Åpne rusmiljø (ÅRM) i 2011 og i to år mens innsatsen fortsatte, fikk man til en større spredning av rusmiljøet. Hva som har gjort at innsatsen sluttet i den formen er ikke kartlagt, men er poengtert som uheldig av politiet selv.

Bortvisning og illeggelse av oppholdsforbud er virkemidler som kan iverksettes av politiet for å hindre gjentatt kriminalitet fra enkeltpersoner.

Faktaboks Bortvisning:

Politiet har mulighet til kortvarig bortvisning (inntil 48-72 timer) av enkeltpersoner med hjemmel i politiloven § 7. Det kreves da kun at bortvisningen kan begrunnes med en fare for ordensforstyrrelser, av hensyn til noen sikkerhet, eller for å avverge/stanse lovbrudd. Når det gjelder mer langvarige oppholdsforbud (utover noen dager) for personer over 15 år er det straffeprosessloven § 222a som gjelder.

Oppholdsforbud krever at den som mottar forbudet utgjør en varig ordensforstyrrelse eller har flere straffbare forhold knyttet til samme område, samt at det er et definert beskyttelsesbehov og at det er en avgrenset personkrets behovet kan knyttes til. Videre må det være forholdsmessig.

Dersom personen ikke aksepterer pålegget om oppholdsforbud kan saken bringes inn for retten for en beslutning. Brudd på oppholdsforbud er straffbart (straffeloven § 168) og kan straffes med bøter eller fengsel inntil 1 år.

Politiets egne evalueringer av målrettet innsats i åpne rusmiljøer, i perioden 2011 til 2013, beskriver en positiv virkning av arbeidet. Det fremheves at bortvisning som hovedverktøy fungerer, og det er mellom 4,9 % og 8,9 % som vender tilbake. De som ikke etterkommer pålegget blir innbrakt og eventuelt gitt forelegg.

4.8 Vektertjenester

Representanter for næringslivet i området har fremhevet at de har store utfordringer knyttet til et åpne rusmiljøet i området, og kanskje særlig med enkeltpersoner i miljøet. For å gi et perspektiv på den prekære situasjonen sammenliknes det med Storo storsenter. Storo storsenter er åtte ganger så stort i omsetning som Gunerius, men har betydelig færre hendelser.

	Bortvisninger	Alvorlige trusler	Vold med skade på vekter
Gunerius	4995 stk	120 stk	11 stk
Storo storsenter	103 stk	3 stk	3 stk

Tallene er oppsummert fra 2019.

Spesielt i forbindelse med rusbruk er andre næringsdrivende i umiddelbar nærhet også berørt. Eksempelvis forteller vektertjenesten fra Anker studentboliger om økt tilstedeværelse av personer som bruker rusmidler. De merker samtidig at aktiviteten øker på deres eiendom når andre brukerområder stenges eller øker vakthold. Vektertjenester i Q-Park Nordbygata Parkeringshus og Oslo City Parkeringshus har i perioder hatt vekter stasjonert på post i sitt område. Dette er tilsvarende begrunnet med store utfordringer med personer som bruker rus og forsøpling som følge av bruk av rusmidler.

4.9 Brukerorganisasjonene

Fra brukerorganisasjonene kom det forslag om mer dialog, der et godt utgangspunkt for dialog er «speiling» som metode. Dette for at personer skal kunne se seg selv fra en annen synsvinkel. De mener det er viktig å få med seg «den eldre garden» i miljøet da disse kan framstå som rollefigurer og vise vei. Det er ikke klokt å korrigere all mulig atferd, det er viktig å se an person og gjøre en risikovurdering. På spørsmål om ansvarliggjøring av brukere i miljøet var tilbakemeldingen at det å gi god, konkret og relevant informasjon om hvorfor det er viktig å ta ansvar er av betydning. Smittevern trekkes frem som et eksempel: «mange tar det på større alvor når man vektlegger at egen atferd påvirker andre og andres helse. Det er viktig for tjenesteapparatet å forstå at det i et åpent rusmiljø, med avhengighet/abstinens, er gjøremål som prioriteres foran smittevern, og behov som må dekkes før man kan ha anledning å lytte, ta imot informasjon eller agere mer forsvarlig».

I spørreundersøkelsen spurte vi om hvilke tiltak den enkelte bruker av miljøet kunne gjøre for at Brugata/Storgata kan bli tryggere for alle som ferdes der. Et av flere alternativ for avkryssing var «snakke med og bruke brukerorganisasjoner som kan fremme mine interesser». Dette svaralternativet fikk lav tilslutning, og like få avkryssinger som «snakke og ha en dialog med politiet». Dette kan blant annet indikere at brukerorganisasjonene ikke blir oppfattet som interesseorganisasjoner og talerør for brukere på gata, men at de heller framstår som gode samtalepartnere, hjelpere og rådgivere for den enkelte.

5.0 Analyse

For å kunne drøfte funnene våre opp mot eksisterende innsatser har vi valgt å drøfte med utgangspunkt i kategoriene trygghet og skadereduksjon. De forskjellige aktørene har både sammenfallende og ulike tilnærmingsmåter til problemstillingene. Dette vil kunne gi mulighet for å få frem forskjellige aspekter og synspunkter på funnene vi har gjort i denne kartleggingen. Til slutt i drøftingen vier vi oppmerksomhet til samarbeidet mellom de ulike aktørene.

5.1 Trygghet

5.1

Det fremkommer både i spørreundersøkelsen og i intervjuene en bred enighet om at opplevd utrygghet, voldsbruk og skjult bevæpning er et stort problem i området. Samtidig melder alle aktørene i området om store utfordringer med uønsket atferd, konflikter og vold i området.

5.1.1 Tilstedeværelse i Brugata/Storgata

Under kartleggingsperioden har politiet startet en lignende innsats som de hadde tidligere i perioden fra 2011 til 2013. Dette er et vesentlig bidrag i arbeidet og for alle aktørene, inkludert brukere av området. Det presiseres at innsatsen må opprettholdes over tid for å ha effekt. Politiets innsats og tilstedeværelse kan sterkt bidra til spre og oppløse et rusmiljø. Politiet selv sier at deres tilstedeværelse kan oppfattes som «jaging» og det etterlyses andre alternative steder å være.

Det nevnes at det skjer flere konflikter på kveld og natt, men miljøet på sen kveld og natt er i liten grad kartlagt. Vi mangler en god beskrivelse av hva som skjer i området på natten. Beskrivelser bygger på hva brukerne selv sier, og de fremhever området som svært utrygt. Dette bekreftes også av politiet som registrerer flere alvorlige hendelser sent på kveld og etter midnatt. En mer systematisk tilstedeværelse sent på kveld og natt, vil kunne gi et mer helhetlig bilde. Dette gjelder særskilt hvordan miljøet ser ut, hva som endrer seg og hvem personene som oppholder seg i området på kveld og nattestid er.

5.1.2 Årsaker til vold og utrygghet

Det er i følge innhentet informasjon mange årsaker til vold og konflikter i miljøet, hvorav salg av «bøff» er den viktigste faktoren som er funnet i undersøkelsen.

Brukere som har inntatt en dose som betegnes som «bøff» vil ofte reagere på manglende virkning og/eller sterk opplevelse av ubehag som følge av inntaket. De beskriver også en frykt for egen helse og hva som kunne skjedd om de hadde injisert dosen de har kjøpt. Det følelsesmessige aspektet synes relevant i forhold til ønsket om hevn. Volden i miljøet som følge av «bøffing» kan derfor også delvis kunne forklares av kjøpers opplevelse av risiko.

Salg av illegale rusmidler er ulovlig og forbundet med straffeansvar. Politiet skiller ikke mellom salg av illegale rusmidler og salg som kan karakteriseres som «bøffing». Sett i lys av risikoen knyttet til salg av falske rusmidler er dette interessant. Salg av falske rusmidler kan i større grad være helseskadelig og potensielt dødelig.

Det kan stilles spørsmål om man skulle skille på disse to ulike formene for salg av illegale rusmidler i rusmiljøet, siden en av dem er forbundet med betydelig større voldsproblematikk. Volden som følger av «bøffing» gjennom salg av falske rusmidler, men også andre former for tyveri eller ran er betydelig. Politiet kommenterer at de er avhengig av tips fra brukere for å kunne intervenere. Det innebærer at personer fra miljøet må fortelle politiet hvem som selger «bøff». Dette oppleves problematisk da brukere oppfatter dette som tysting.

5.1.3 Dialog og kommunikasjon

I innledende konsultasjon var alle opptatt av hvordan man kan ha en god dialog med brukergruppen. I spørreundersøkelse og intervjuer med målgruppen fikk vi ikke noe tydelig svar på hva en god dialog fra deres ståsted kan være. Brukerorganisasjonene påpeker at det må foreligge en forståelse av situasjonen til den enkelte for å kunne ha en god dialog.

Vektere forteller at de har en mer dialogbasert tilnærming til målgruppen enn tidligere. Et eksempel på dette er vektere som gir rom for at personer som har satt seg ned eller er i ferd med å injisere, kan gjøre seg ferdig. Injisering tolereres i større grad såfremt man rydder opp etter seg og deretter forlater området. Denne praksisen er forskjellig fra tidligere da folk som injiserer i stedet umiddelbart ble vist bort fra området. Den nye praksisen er kanskje ikke ideell, men større tålmodighet og toleranse senker konfliktnivået mellom vekter og bruker.

En utfordring med god dialog og kommunikasjon kan være å stille krav til målgruppen. Uønsket atferd bør stoppes og reguleres, men samtidig skal vi anerkjenne hvilke utfordringer personer med rusutfordringer har. Gjennomgående er det et stort fokus på ytre regulering og mindre fokus på ansvarliggjøring.

5.1.4 Bortvisning og oppholdsforbud som virkemiddel

På tross av en arbeidskrevende saksgang bør det være mulig å få etablert et bedre og tettere samarbeid mellom anmelder og politi. Samarbeidet bør kunne ha til hensikt å bygge et rettslig grunnlag for oppholdsforbud når dette vurderes å være et hensikts-

messig tiltak. Særlig etter at politi har reetablert sin innsats i miljøet vil dette kunne være et felles prosjekt.

Et spørsmålet er imidlertid om dette virkemiddelet anses å være et hensiktsmessig virkemiddel for økt trygghet. Brukergruppa ønsker primært ønsker å ha fred rundt sin kjøp- og salgsaktivitet, og å kunne ha sosial omgang med hverandre. De er ikke tjent med at alvorlige hendelser skjer innad i miljøet eller mot andre innbyggere eller forretningsdrivende. Opplevelse av økt utrygghet fører også til økt grad av bevæpning i miljøet.

Særlig de ideelle organisasjonene i sentrumsarbeidet gir uttrykk for at de ikke er positive til oppholdsforbud som et generelt virkemiddel. Samtidig anerkjennes at enkeltpersoner utgjør en så stor trussel for seg selv og andre at deres adgang til miljøet må begrenses i perioder. De mener at bortvisning eller oppholdsforbud ikke løser underliggende behov for bistand og de problemene personen har. Oppholdsforbud åpner for nye spørsmål om hvor vedkommende alternativt skal være. Ilegges oppholdsforbud må det i så fall kombineres med adekvate hjelpetiltak. Hvis ikke det skjer er et nærliggende alternativt utfall at oppholdsforbudet brytes, noe som resulterer i merarbeid for politiet og straff som kun kan hjelpe midlertidig på problemet.

Det er på det rene at et oppholdsforbud alene ikke vil løse alle utfordringene rundt de mest grenseløse personene som oppsøker miljøet, men et ilagt forbud vil kunne gi både miljøet og andre interessenter omkring en god tidsperiode med økt trygghet og en mer forutsigbar situasjon. Ansamlinger av personer og omsetning av narkotika vil fortsette, men som representanten fra Wayback sa det i en annen sammenheng: «Målet er et miljø med minst mulig uro og forhindre at miljøet framstår som uforutsigbart.»

Hvis dette verktøyet som politiet har til rådighet skal brukes mer aktivt, bør det derfor kombineres med andre innsatser og hjelpetiltak som er tilpasset personen det gjelder. En mulig vei å gå vil være å etablere et funksjonelt team rundt den personen som får oppholdsforbudet bestående av politiet og hjelpeinstanser som kan sette inn tiltak.

5.1.5 Våpenkontroll

Våpenkontroll er fra politiets side svært ressurskrevende da det legger beslag på mange tjenestefolk. Det er også omfattende da det er alle personer i et område som skal kontrolleres, ikke kun et utvalg av personer.

I spørreundersøkelsen og intervjuene med målgruppa uttrykkes det en skepsis til politiet og en mistanke om at de gjennomfører våpenkontroll som et påskudd for å konfiskere rusmidler. Politiet selv uttrykker at de ikke er ute etter brukerdoser. Politiet opplyser at de imidlertid ikke kan ignorere rusmidler hvis det blir funnet under en visitasjon. Samtidig er det ønskelig med et handlingsrom som også muliggjør individuelle vurderinger i hver situasjon. Statistisk opprettes svært få narkotikasaker i rusmiljøet, noe som kan tyde på at politiet i mindre grad enn før går etter brukerdoser.

5.2

5.2 Skadereduksjon

Begrepet skadereduksjon brukes om innsatser som har til hensikt å redusere negative helsemessige, sosiale og økonomiske konsekvenser av bruk av rusmidler. En strategi rundt skadereduksjon vektlegger forebygging av skade, uten at det trenger å stå i motsetning til forebygging av rusbruk.

5.2.1 Legemiddelassistert rehabilitering (LAR)

Legemiddelassistert rehabilitering er et tiltak som direkte tilbyr et substitutt for å kjøpe opioider illegalt. I rapport om status for LAR etter 20 år (Waal, Bussesund, Clausen, Lillevold og Skeie, 2018) beskrives LAR som et godt tiltak for opiatavhengige selv om det kan være vanskelig å måle hva som er god måloppnåelse, som kan variere fra en bedret hverdag, til rusfrihet. Det er omtrent en av tre som på tross av LAR vurderes å være alvorlig rusavhengige. Rapporten beskriver også utfordringer som sidemisbruk: den viser at 9 % har brukt heroin siste 30 dager, 15 % har brukt amfetamin, 32 % har brukt cannabis og 39 % har brukt benzodiazepiner.

Faktaboks om LAR:

LAR inngår som et deltiltak i et helhetlig rehabiliteringsforløp. LAR er forankret i spesialisttjenesten og utføres i samarbeid med kommunehelsetjenesten og sosiale tjenester i kommunene. Indikasjonen for LAR er opioidavhengighet, og legemidlene som benyttes er metadon og buprenorfin. Tall fra Oslo Universitetssykehus og Ahus viste at 1 460 personer med bostedsadresse i Oslo fikk behandling i LAR i 2018 (Helhetlig russtatistikk, 2019).

Lavterskel LAR har som målsetning å fange opp flere opiatavhengige for å redusere helseskade og overdoser i tillegg til å inkludere flere personer som kan ha nytte av substitusjonsbehandling, men som er utenfor LAR. Dette kan være brukere som lever ustabile liv og som er vanskelige å nå frem til, og det kan være brukere som av ulike grunner ikke har søkt legemiddelassistert rehabilitering eller behandling. Lavterskel LAR kan være et bindeledd til andre hjelpetiltak, slik at de kan stabiliseres i en periode for avklaring om LAR eller andre behandlingsformer er aktuelt.

LASSO (legemiddelassistert skadereduserende substitusjonsbehandling i Oslo) tilbyr skadereduserende vedlikeholdsbehandling til personer som er avhengig av opioider, og behandlingen foregår med legemiddelet buprenorfin. Opiatavhengige kan selv ta kontakt med LASSO, eller de kan få henvisning fra blant andre feltpleien, sprøyterommet og ambulansetjenesten. LASSO krever ikke henvisning fra lege. Du trenger heller ikke å være rusfri for å delta i LASSO, men du må ønske mer stabilitet og økt rusmestring. LASSO tilbyr samtaler, primærkontakt, poliklinisk opptrapping og samarbeid med relevante partnere. Medisinen deles ut under tilsyn på rusinstitusjonen Dalsbergstiens Hus. Antall brukere som oppsøker LASSO per uke varierer, men gjennomsnittet ligger på 32 personer. I hele 2019 hadde LASSO 146 unike brukere som mottok substitusjonsbehandling.

24sju er et tilbud fra Kirkens Bymisjon som er lokalisert i Tollbugata. De tilbyr overnatting, måltider, samtaler og lavterskel substitusjonsbehandling i samarbeid med kommunale aktører på rusfeltet. Substitusjonsmedisinen gis under oppsyn av helsepersonell, og brukerne må møte opp for å få medisinen. 24Sju har per nå 27 brukere som mottar substitusjonsbehandling per uke (mai 2020). I 2018 var det 54 enkeltpersoner som mottok metadon, og 48 enkeltpersoner som mottok buprenorfin.

Basert på svar fra vår spørreundersøkelse og de som oppgir at de bruker opiater, vil tilbudet om substitusjonsbehandling slik det fungerer i dag egne seg for litt over halvparten av personene som oppholder seg i Brugata/Storgata. Forslag om utvidet tilbud om substitusjonsbehandling fremmes av flere brukerorganisasjoner. Det innebærer tilbud til personer som bruker andre rusmidler enn opiater og at det tas i bruk flere typer substitusjonsmedisin enn i dag.

En tredjedel av de spurte mener de ikke får de medikamenter de trenger. De fremhever at riktig foreskrevet medisin ville fjerne behovet for å oppsøke Brugata/Storgata. Videre peker flere på at det gis substitusjonsbehandling utenfor LAR fra fastleger som forskriver A- og B-preparater til personer som er rusavhengige.

I 2020 starter et forsøksprosjekt med heroinassistert behandling i Oslo og Bergen. Formålet med forsøket er å finne et tilbud til de mest hjelpetrengende rusavhengige som ikke har nytte av det tradisjonelle hjelpetilbudet. Prosjektet vil trolig kunne gi tilbud til flere personer som i dag oppholder seg i åpne rusmiljø i sentrum. Prosjektet skal vare over fem år og skal evalueres av Seraf.

5.2.2 Brukerrom

Prindsen mottakssenter opplyser at deres kapasitet ved brukerrommet er sprengt. Det ender daglig med avvisning av personer. Disse må enten vente i kø utenfor eller må finne seg et annet sted å innta rusmidler. I de periodene hvor brukerrommet enten er stengt eller fullt, forteller ansvarlige på Anker studentboliger om sterk økning av rusmiddelbruk på sin eiendom. Dette gjelder også andre nærliggende områder, som Oslo City P-Hus, Gunerius P-Hus, området utenfor Røde Kors og Kulturkirken Jakob, for å nevne noen.

Et utvidet tilbud om brukerrom kan i et skadereduserende perspektiv være positivt for tryggere bruk av rusmidler, ikke minst med tanke på hva som kjøpes og selges av «bøff». Brukerrom er også viktig da brukere her kan få opplæring i trygg bruk fra helsepersonell. Prindsen mottakssenter har også andre tiltak en brukerrommet, som vil være mulig å nyttiggjøre seg av for den enkelte. Våre funn viser at utdeling av rent brukerutstyr og feltpleie er de tiltakene som flest brukere vet om.

Et av funnene i kartleggingen av målgruppen, er forslag om lokale lavterskeltilbud som ved Prindsen mottakssenter såfremt det også er mulig å kjøpe og selge rusmidler i umiddelbar nærhet. Dette er et interessant funn da brukere av miljøet helt klart kobler interessen for å bruke desentraliserte hjelpetiltak til at det også finnes en markeds plass for rusmidler i nærheten. Vi har ikke gått inn i de omfattende problemstillingene rundt desentralisering av tjenestetilbud til denne målgruppa annet enn at dette viktige temaet kommenteres til slutt i rapporten (s 54).

5.2.3 Lavterskeltilbud

Ut fra erfaringene i sentrumsarbeidet, er en opphopning av lavterskeltiltak i samme område en sentral faktor når rusmiljøene reetablerer seg. Det fremkommer i oversikten over lavterskeltilbud, at en rekke av tiltakene tilbyr tilsvarende tjenester, har tilnærmet like åpningstider og er lokalisert innenfor et avgrenset geografisk område (Skippergata, Tollbugata, Storgata og Urtegata). I tillegg er det en rekke rusavhengige som oppholder seg utenfor og i nærheten av Fyrlyset i Urtegata, spesielt på dagtid når tiltaket holder åpent. Det er også større ansamlinger ved Evangeliesenteret under de tidspunktene det er matutdeling.

En av fem brukere vi har spurt oppgir nærhet til lavterskeltilbud i sentrum som en viktig grunn til å oppsøke rusmiljøet i Brugata/Storgata. Konkret hvilke steder som er brukt har vi ikke godt nok grunnlag for å si noe om. Type tilbud som benyttes er i rekkefølge fra mest brukt, rent brukerutstyr, matservering og-utdeling og feltpleie, samt brukerrommet på Prindsen mottakssenter.

Fra avsluttende konsultasjon uttrykker frivillige aktører at de synes det er vanskelig å bidra til desentralisering av tilbud. Likevel er Kirkens bymisjon og Frelsesarmeen i gang med samarbeidprosjekt om lokale tiltak med bydelene. Som nevnt i forrige avsnitt er desentralisering av tjenestetilbudet noe denne kartleggingen ikke går videre inn på.

5.3 Sentrumsarbeidet

5.3

Oppsummert har Sentrumsarbeidet som innsats mot åpne rusmiljø flere utfordringer. Det savnes en tydeligere retning for innsatsen og en bedre kommunikasjon med både høyere administrativt nivå og politisk ledelse. Tjenestene har ulikt eierskap til hovedmålsettinger om reduksjon og oppløsning av miljøene og desentralisering av tjenester. Det etterlyses viktige aktører som burde vært med i samarbeidet og at politiets innsats ute i miljøet må få ny prioritet. Samtlige aktører er av den oppfatning at det nå er tid for at innsatsen Sentrumsarbeidet evalueres.

Det foreslås at det gjøres en gjennomgang av arbeidet av en ekstern aktør. Det er nærliggende å foreslå Kompetansesenter rus-Oslo som har fulgt arbeidet fra starten, og kjenner feltet og aktørene.

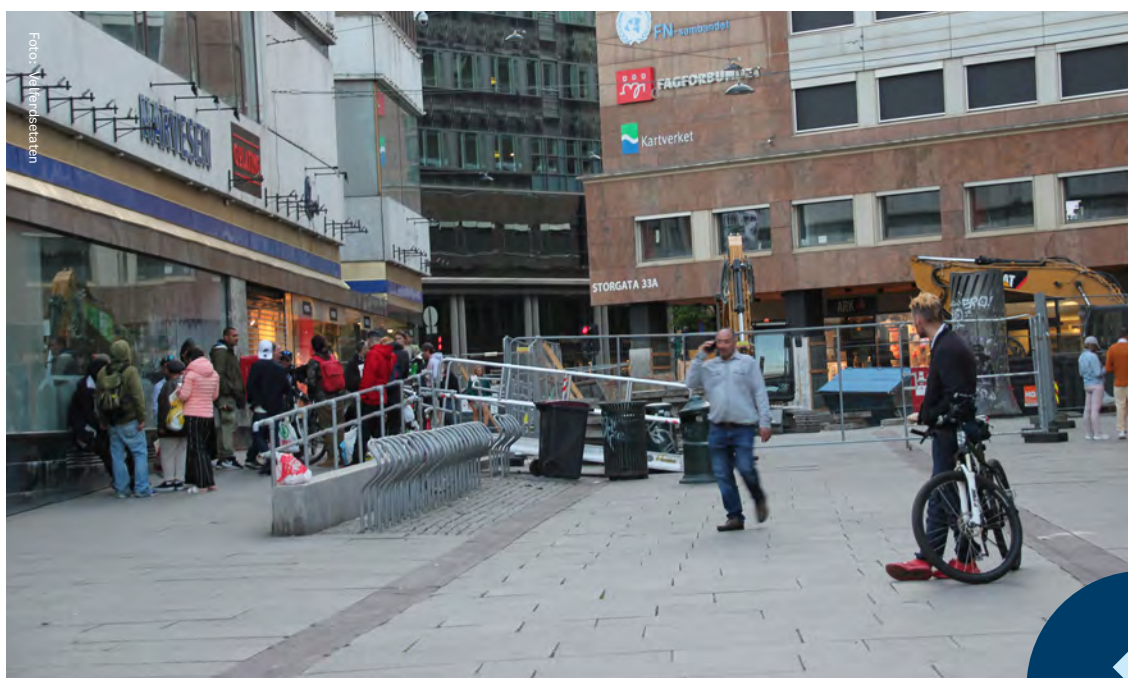
6.0

Forslag til handlingsplan

Intensjonen med handlingsplanen er å gi konkrete og realistiske forslag til tiltak som kan iverksettes av oppdragsgiver eller andre for å redusere de problem som er kartlagt. Verken oppdragsgiver eller Ute-seksjonen, som utfører av kartleggingen, har myndighet til å forplikte andre aktører enn oss selv til å følge foreslåtte tiltak. Det er likevel viktig å understreke at alle forslag til tiltak som presenteres har basis i den informasjonsinnhenting og åpne dialog som har vært med de ulike aktørene under hele kartleggingsprosessen.

Det også gjort funn som fordrer en mer kompleks innsats enn det en kortfattet tiltaksplan i HKH rapporten kan omhandle. Tre av disse utfordrende problemområdene er det avslutningsvis kort gjort rede for. Disse områdene for innsats bør vies betydelig oppmerksomhet framover om en skal kunne avhjelpe den problematiske situasjonen som åpent rusmiljø i sentrum skaper.

Handlingsplan

Delmål	Forslag til tiltak
1. Måltrettet og god utnyttelse av politiets innsatser	Politiet har systematisk tilstedeværelse i miljøet over tid – i fra politiet pr juni 2020
	Hypigere våpenkontroller i aktuelt geografisk område
	Tilrettelegge for at bruk av sanksjonsmiddel som oppholdsforbud med hjelpeinstanser som er involvert i arbeidet med den enkelte
	Oppfordre brukere og aktuelle brukerorganisasjoner til å samarbeide om stoppe salg av «bøff»
2. Oppsøkende innsatser er i kontinuerlig dialog med brukere av miljøet, driver holdningsskapende arbeid og gir god oppfølging til den enkelte	Videreføre dagens systematiske tilstedeværelse i miljøet
	Kartlegging av, og dialog med miljøet på natt
	Erfaringskompetanse tas mer aktivt i bruk i arbeidet overfor brukerne
	Prøve ut modellen «koordinerende tillitsperson» i oppfølgingen
	Invitere brukerorganisasjoner til prøveprosjekt om felles fellesskap
	Vurdere behovet for å videreføre innsats fra trivselsvektene
3. Sentrumsarbeidet gjennomgås	En gjennomgang av eksisterende samarbeid med fokus på mål og kommunikasjon og måloppnåelse
	Det utarbeides en nettside for sentrumsarbeidet som enkelt oversikt og kunnskap om det pågående arbeidet overfor åpne
4. «Grønnere» og mykere omgivelser rundt lavterskeltilbud	Prindsen mottakssenter og Fyrlyset ser på muligheter for et helsefaglig tilbud på uteområdene i forbindelse med sine tiltak

	Ansvarlig og involverte	Tid
tråd med den plan som foreligger	Politiet	Fra juni 2020
	Politiet	Fra høst 2020
forbud skjer i nært samarbeid tuelle bruker	Politiet og aktuelle hjelpeinstanser	Kontinuerlig
samarbeide med politi for å kunne	Uteseksjonen, Politiet ideelle organisasjoner og brukerorganisasjoner	Fra høst 2020
	Uteseksjonen	Kontinuerlig
	Uteseksjonen i samarbeid med politiet og ideelle organisasjoner	Fra september 2020
miljøene ute	Prindsen mottakssenter og Uteseksjonen i samarbeid med brukerorganisasjoner.	Kontinuerlig
ngen av utvalgte brukere	Velferdsetaten i tett samarbeid med andre aktører	Fra høst 2020
ting i området	Uteseksjonen, FHN, MIO og RIO	Høst 2020
	Velferdsetaten	Fra høst 2020
mandat, arbeidsform,	Velferdsetaten	Fra høst 2020
t kan gi innbyggere og aktører ne rusmiljø i sentrumsområdene	Velferdsetaten	Fra høst 2020
tablering av miljøterapeutisk og tak	Prindsen mottakssenter Frelsesarmeen	

Funn som bør følges opp

Substitusjonsbehandling

Brukerne etterlyser mer differensiering med hensyn til hvilke legemidler som tilbys i substitusjonsbehandling. Selv om det har skjedd endringer den siste tiden kan det være hensiktsmessig å se på muligheter for ytterligere differensiering med flere typer medikamenter i lavterskel substitusjonsbehandling. Heroinassistert behandling er nært forestående som prøveprosjekter i Oslo og Bergen. Disse tiltakene bør sees i sammenheng og Velferdsetaten og spesialisthelsetjenesten bør fortsette å utvikle tilbudene med en lav terskel for brukerne.

Samtidig ruslidelse og psykisk lidelse

Et annet viktig funn er mangel på egnede hjelpetilbud for personer med ROP lidelser (rus og psykisk helse). Det er viktig at representant for psykisk helsevern i OUS møter fast og involveres i de faste møtene i sentrumsarbeidet. Å igangsette arbeid med bruk av koordinerende tillitspersoner (KTP) for personer i sentrumsmiljøene er foreslått som tiltak, og kan sikre større kontinuitet i samarbeidet fremover. Det kan også vise vei med hensyn til samarbeidsrutiner aktørene seg i mellom. Arbeidet med denne delen av åpne rusmiljø har tatt mye fokus hittil, og bør ta mye fokus fremover. Samtidig gjenspeiler problematikken rundt personer med ROP-lidelser kompleksiteten i samarbeid og samhandling. Det viser også at alle kanskje i større og mindre grad er eiere av problemet, og derfor må inngå i forpliktende samarbeid for å få til resultat og effekt.

Desentraliserte tjenester

Sentrumsarbeidet bygger på en strategi som innebærer desentralisering av tjenester. Brukerne gir uttrykk for at flere tjenester gjerne kan gis lokalt og da fortrinnsvis i tilknytning til områder der de kan få tak i rusmidler. Vi ser at omfanget av åpne rusmiljø i sentrum øker og at kapasiteten på brukerrommet er sprengt. Velferdsetaten bidrar til utvidelse av ordningen med utdeling av brukerutstyr i bydelene/sektorer. Det er viktig at arbeidet med å etablere lokale tilbud vektlegges sterkt framover og at det gjøres på en slik måte at brukerne slutter opp om tiltakene. Denne tilnærmingen vil kunne være med på å redusere omfanget av åpne rusmiljø i sentrum slik vi kjenner det i dag.

7.0 Referanseliste

- *Bydels- og kommunetilhørighet. Hvilke bydel eller kommune tilhører de som heter brukerutstyr i smittevernluker ved Prindsen mottakssenter?* 2020. Prindsen mottakssenter. Byrådssak 74/12, Oslo kommune.
- *De åpne russscenene i Oslo sentrum – sett fra brukerens perspektiv*, 2011 Velferdsetaten.
- *Den åpne narkotikaomsetningen i Oslo sentrum – Status for Oslo kommunes handlingsplan for sentrumsarbeidet pr. 1 mai 2013*. Byrådsavdelingen for eldre og sosiale tjenester og Oslo kommune.
- *Det åpne narkotikabruket i Oslo sentrum. Oslo kommunes handlingsplan for sentrumsarbeidet 2012-2015*. Oslo kommune.
- *Evaluering av målrettet innsats i De åpne rusmiljøer i perioden 27. juni til 25. september 2011*. Oslo politidistrikt.
- *Evaluering av målrettet innsats i De åpne rusmiljøene for perioden 1. mars 2012 til 28. februar 2013*. Oslo politidistrikt.
- *Helhetlig russtatistikk Oslo kommune 2018/2019*. Oslo Kommune og Velferdsetaten.
- *Legemiddelassistert rehabilitering (LAR)*. Helsedirektoratet. Hentet: 24.05.2020. <https://helsenorge.no/rus-og-avhengighet/legemiddelassistert-behandling-lar>
- *Naloksonprosjektet*. Universitetet i Oslo. Hentet: 03.06.2020. <https://www.nalokson.uio.no/>
- Olsen Hilgunn og Skretting Astrid (2006). *Ingen enkle løsninger. Tiltaksplan for alternativer til rusmiljøene i Oslo sentrum*. SIRUS rapport nr. 2/2006.
- *Sommertellingsrapport 2019*. Uteseksjonen.
- *Statusrapport for sentrumsarbeidet høsten 2017*. Velferdsetaten.
- *Switch-kampanjen*. Helsedirektoratet. Hentet: 23.05.2020. <https://www.helsedirektoratet.no/faglige-rad/overdose-lokalt-forebyggende-arbeid/endre-brukerkulturen-switch-kampanjen-heroin-royking-og-tryggere-bruk-generelt>
- *Tildelingsbrev 2016*. Velferdsetaten. Byrådsavdelingen for eldre, helse og sosiale tjenester.
- *Tiltaksplan for alternativer til rusmiljøene i Oslo sentrum*. 2003. Oslo kommune.
- *Tiltaksplan for Sentrumsarbeidet 2018 – 2021*. Velferdsetaten.
- *Trygghet for alle i Skippergata*. 2006. Oslo kommune og Politiet.
- Upubliserte Korus rapport fra samlinger i Sentrumsarbeidet, laget på oppdrag fra Velferdsetaten 2016.
- Upubliserte Korus rapport fra samlinger i Sentrumsarbeidet, laget på oppdrag fra Velferdsetaten, 2017.
- Waal Helge, Bussesund Kari, Clausen Thomas, Lillevold Pål, Skeie Ivar. Statusrapport 2017 LAR 20 år Status, vurderinger og perspektiver SERAF rapport nr. 3/2018.
- Waal Helge, Clausen Thomas, Lillevold Pål. Lav-terskel LAR i Norge. SERAF rapport nr. 2/2019.
- Waal Helge, Gjersing Linn og Clausen Thomas. *Open drug scenes and overdose mortality – What to do? Report from five european cities*. SERAF rapport nr. 1/2011.

8.0

Vedlegg

Liste over lavterskeltilbud i Oslo sentrum

Blå Kors kontaktsenter Åpningstid: Mandag - fredag: 08.00-13.00 Lørdag og søndag: stengt	- Matservering - Sosionomer og pastor
Evangeliesenterets kontaktsenter Åpningstid: Mandag: 18.00 – 20.30 Tirsdag: 12.00 – 16.30 Torsdag: 12.00 – 16.30	- Matservering - Matutdeling - Evangeliske møter. - Oppsøkende virksomhet - Hjelp til å komme inn til rehabilitering.
Fyrlyset, Frelsesarmeen Åpningstid: Mandag - fredag: 09.00-14.00 Lørdag: stengt Søndag: 11.00-13.00 Åpningstid feltpleien: Mandag, onsdag, fredag: 09.00 – 15.00 Tirsdag og torsdag: 09.00 – 15.30 Lege onsdag og fredag: 12.30 – 15.00	- Matservering - Sosionomtjeneste med tilbud om oppfølging - Felpeleien - Dusj og klesutdeling - Klesvask - Frisør - Andakter - Oppsøkende arbeid inkludert hjemmebesøksordning
Maritakaféen, Maritastiftelsen Åpningstid: Mandag – fredag: 19.00 – 22.00 Lørdag og søndag: stengt	- Matservering - Klesutdeling - Andakter - Oppsøkende arbeid - Formidling av ERlik Oslo-magasin til selgerne
Møtestedet, Kirkens Bymisjon Åpningstid: Mandag og tirsdag: 11.00 – 15.30 Onsdag og torsdag : 11.00 – 20.30 Fredag: 11.00 – 15.30 Lørdag og søndag: stengt	- Matservering - Sosialfalgig oppfølging - Kulturaktiviteter/konsserter - Andakter - Oppsøkende arbeid

Sykepleie på hjul, Fransiskushjelpen Åpningstid: Mandag og onsdag: 08.30 – 22.00 Tirsdag, torsdag, fredag: 08.30 – 16.00	- Oppsøkende helsehjelp fra bil - Utdeling av brukerutstyr - Utkjøring av substitusjonsmedisiner i samarbeid med LAR/fastleger
Sporet, Kirkens bymisjon på Oslo S Åpningstid: Mandag og fredag: 09.00 – 15.00 Tirsdag, onsdag, torsdag: 09.00 – 22.30	- Rådgivning og samtaler - Følge til øvrig hjelpeapparat - Prest
24sju, Kirkens Bymisjon Åpningstid: Mandag – søndag: døgnåpent	- Matsservering - Oppfølging og samtaler - Helsehjelp/henvisning videre - Medisinutdeling -Overnatting/hvilestoler
ERlik Oslo Åpningstid: Mandag – fredag: 09.30 – 16.00 Lørdag: 10.00 – 16.00 Søndag: Stengt	Magasin som selges av vanskeligstilte på gata
Prindsen mottakssenter, Velferdsetaten, Oslo kommune Åpningstid feltpleien: Mandag – fredag: 09.00 – 22.00 Lørdag og søndag: 10.00 – 17.30 Åpningstid brukerrom: Mandag – fredag: 09.00 – 22.00 Lørdag og søndag: 10.30 – 17.00	- Akuttovernatting - Brukerrom - Smittevern - Psykologtjeneste - Lege - HCV-klinikk - Ambulerende helseteam (koronatiltak) - Oppfølgingstjeneste - Feltpleie - Tannhelsetilbud
Pro Sentret, Velferdsetaten, Oslo kommune Åpningstid: Mandag – fredag: 09.00 – 15.00	- Tilbud til personer med erfaring fra å selge eller bytte sex - Helse- og sosialfaglig bistand - Matsservering/Varmestue - Chatte-tjeneste
Uteseksjonen, Velferdsetaten, Oslo kommune Åpningstid: Mandag – torsdag: 08.00 – 24.00 Fredag: 08.00 – 04.00 Lørdag: 10.00 – 04.00 Søndag: 16.00 – 24.00	- Oppsøkende arbeid i Oslo sentrum - Sosial- og helsefaglig oppfølging - Rådgivningstjeneste, drop-in - SaLTO sentrum - Psykologtjeneste for unge/unge voksne (opp til 25 år) - Hasjavveningsprogram (HAP) - Koordinerende Tillitsperson (KTP) - Likepersonsarbeid, Unge hjelper unge - Sysselsetting og aktivitet med mentor

Uteseksjonen i Oslo

Uteseksjonen er Oslo kommune sin oppsøkende tjeneste i Oslo sentrum, og er en del av Avdeling forebygging og sentrumsarbeid (AFS) i Velferdsetaten. Tjenesten driver gatebasert, oppsøkende sosialt og helsefaglig arbeid overfor utsatte mennesker og grupper i Oslo sentrum. Det oppsøkende arbeidet ute i Oslo sentrum foregår hver dag og kveld gjennom 35 patruljer per uke. I tillegg gir Uteseksjonen individuell oppfølging til innbyggere og tilreisende i tett samarbeid med det øvrige hjelpeapparatet.

Arbeidet omfatter rus- og kriminalitetsforebyggende arbeid og helse- og sosialfaglig ivaretagelse av mennesker med problematikk knyttet til rus og/eller psykisk helse. Uteseksjonen arbeider med folk i alle aldre, men legger særlig vekt på å hjelpe unge og yngre voksne opp til 25 år. Tillit, konfidensialitet og personvern vektlegges.

Uteseksjonen:

Uteseksjonen nås lettest på vakttelefon 913 03 913.

Vakttelefonen er betjent i våre åpningstider: Mandag-torsdag 08.00 - 24.00

Fredag 08.00 - 04.00 (natt til lørdag)

Lørdag 10.00 - 04.00 (natt til søndag)

Søndag 16.00 - 24.00

Rådgivningstjenesten i Maridalsveien 3 er åpen mandag til fredag kl. 10.00 – 15.00. Her kan innbyggere, tilreisende og samarbeidspartnere komme innom – med og uten avtale – for samtaler, rådgivning, oppfølging og samarbeid. Hasjavvenningsprogrammet (HAP) tilbyr individuell avvenning eller nedtrapping, samt at metodikk, kunnskap og ferdigheter deles og spres til bydeler og kommunale etater gjennom kurs, fagnettverk og veiledning. Gatenær psykologtjeneste gis av psykologer med henvisningsrett til spesialisthelsetjenesten.

SalTo koordinator for Oslo Sentrum koordinerer og styrker innsatsen overfor unge opp til 23 år. Ansatte med egen erfaring (erfaringskonsulenter) styrker tilbudet med innbyggerinvolvering og økt brukerfokus.

Kartlegging, tilsyn og kontakt med utsatte sentrumsmiljø er en viktig del av oppgavene. HKH-metodikk benyttes som metodikk når miljøene kartlegges. Vi rapporterer til egen administrasjon og politisk ledelse om situasjonen i utsatte miljø i Oslo sentrum. Uteseksjonen deltar i overordna samarbeid gjennom Sentrumsamarbeidet, SalTo og Samarbeidsforum for tilreisende bostedsløse EØS-borgere. Uteseksjonen driver kunnskapsformidling gjennom undervisning og foredrag i tillegg til rapportering.

I tillegg til kjerneoppgavene har Uteseksjonen tidsavgrenset forsterket innsats på følgende områder:

- Koordinerende tillitspersoner overfor unge voksne i det såkalte Vaterlandsmiljøet.
- Likepersonsarbeid der unge hjelper unge gjennom Perspektiv.
- Tilbud om aktivitet med mentor, sysselsetting/arbeid og opplæring/skole.
- Tilbud om musikkterapi til unge og unge voksne.

KoRus Oslo

Kompetansesenter rus Oslo (KoRus Oslo) er ett av syv regionale kompetansesentre innen rusfeltet i Norge som arbeider på oppdrag fra Helsedirektoratet. KoRus Oslo er organisatorisk lagt under Velferdsetaten i Oslo kommune i avdeling forebygging og sentrumsarbeid.

Senterets samfunnsoppdrag er å sikre ivaretagelse, oppbygging og formidling av rusfaglig kompetanse, og gjennom dette bidra til å understøtte statlige satsinger innen rusområdet. Senterets primære rolle er å styrke praksisfeltet innen rusmiddelforebygging/folkehelsearbeid, tidlig innsats og rusarbeid i tett samarbeid med regionale aktører, brukerorganisasjoner, ledere og fagpersoner i praksisfeltene.

Målgrupper for senterets arbeid er tjenester og ansatte i Oslo kommune og i spesialisthelsetjenesten. Senteret samarbeider regelmessig med andre kompetansesentermiljøer, bruker- og pårørendeorganisasjoner, forsknings- og utdanningsinstitusjoner samt ulike fagdirektorater.

KoRus Oslo finansieres gjennom tilskudd fra Helsedirektoratet og er en del av et etablert samarbeid i helseregion Sørøst med andre regionale sentre på rus, vold, traumer og psykisk helse.

KoRus Oslo tilbyr opplæring og veiledning i metodikken Hurtig kartlegging og handling (HKH), og følger opp arbeidet i et nasjonalt nettverk med andre KoRus og kommuner.

